

Møte fredag den 9. februar kl. 12

President: Gunnar Skaug

Dagsorden (nr. 17):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i inkassoloven og om forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om lov om endring i inkassoloven, slik at den også omfatter oppkjøp og inndriving av forfalte fordringer (Innst. O. nr. 47 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 26 (2000-2001) og Dokument nr. 8:76 (1999-2000))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling m.v.) (Innst. O. nr. 45 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 81 (1999-2000))
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven) (Innst. O. nr. 46 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 4 (2000-2001))
4. Referat

Statsråd Hanne Harlem overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i inkassoloven og om forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om lov om endring i inkassoloven, slik at den også omfatter oppkjøp og inndriving av forfalte fordringer (Innst. O. nr. 47 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 26 (2000-2001) og Dokument nr. 8:76 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Vidar Bjørnstad (A) (ordfører vedr. Ot.prp. nr. 26): Stortinget bad Regjeringen i forbindelse med behandlingen av finansavtaleloven å vurdere «forslag som åpner for at låntakeren får forkjøpsrett når fordringen overdras». Det ble i begrunnelsen vist til ulike hensyn, som bl.a. et bedre vern mot å skulle forholde seg til nye kreditorer, med fare for å bli utsatt for aktører som benytter harde inndrivingsmetoder.

Banklovkommisjonen har på oppdrag fra departementet utredet spørsmålet. Det har vært delte meninger og til dels sterke innvendinger blant høringsinstansene når det gjelder spørsmålet om forkjøpsrett. På bakgrunn av innvendingene i Banklovkommisjonen og høringsrunden

fraråder departementet Stortinget å vedta en bestemmelse i finansavtaleloven om forkjøpsrett for låntakere.

Jeg vil i stikkords form nevne noen viktige argumenter komiteen har merket seg mot innføring av en forkjøpsrett:

- Forslaget om en forkjøpsrett vil i hovedsak gjelde ved overdragelse av forfalte og vesentlig misligholdte lån til forbruker. Undersøkelser tyder på at det i dag først og fremst er andre kundefordringer, som vederlag for kjøp av varer og tjenester, som overdras. Dette ligger utenfor forslaget til forkjøpsrett.
- En forkjøpsrett vil virke gjeldssanerende. Rene tilfældigheter som kreditorskifte vil avgjøre hvilke skyldnere som vil nyte godt av dette, og det er ingen sikkerhet for at det er de skyldnere som trenger det mest, som oppnår lettelse i gjeldsansvaret. Privatpersoners muligheter til gjeldssanering og vern mot kreditorforfølgning skal ha som bakgrunn vedkommendes totale økonomiske situasjon og bør etter komiteens mening skje ved endringer i gjeldsordningsloven, konkursloven og/eller dekningsloven.
- Prisfastsettelse av fordringer som overdras, særlig porteføljeoverdragelser, er et stort problem.
- Likeledes er det vanskeligheter med å finne løsninger der forfalte lånefordringer overdras sammen med andre aktiva, og på hvordan grensen skal trekkes mellom virksomhetsoverdragelse og fordringsoverdragelse. Her foreligger det ingen klare grensedragninger. Det vil her være omgåelsesmuligheter som det ikke er funnet noe klart svar på.

Finansavtaleloven gir i utgangspunktet låntakeren et godt vern mot eventuelle uønskede konsekvenser av et kreditorskifte, gjennom krav om samtykke fra låntaker ved overdragelse av lånefordringen til andre enn finansinstitusjoner og ved rett til førtidig betaling. Dette reduserer faren for å stå overfor useriøse aktører og harde inndrivingsmetoder. Inndriving med ulovlige metoder må løses med strafferettslige virkemidler, slik komiteen også påpeker.

Forslag om en regel om samtykke også der en lånefordring overdras til en annen finansinstitusjon, er til nå ikke vurdert. Komiteen fremmer derfor forslag om at dette må vurderes.

På bakgrunn av de ovennevnte innvendinger og problemer i forhold til forslaget om en forkjøpsrett mener komiteen at intensjonen med å beskytte låntakere ytterligere best kan gjennomføres ved endringer i andre lover og regler som Banklovkommisjonen og departementet fremmer forslag om, nemlig endringer i inkassoloven. Jeg viser også her til dokumentforslaget fra Odd Einar Dørum.

Til tross for innvendinger som også er påpekt av Høyre og Fremskrittspartiet, mener disse partier at forkjøpsrett likevel bør innføres, med de uklarheter og direkte uløste problemer dette innebærer.

Komiteen slutter seg samlet til forslaget om endringer i inkassolovgivningingen som krever bevilling for oppkjøp av forfalte fordringer og egeninkasso av disse, og at bevilling skal knyttes til foretaket. Komiteen mener at en

utvidelse av bevillingskravet vil gjøre det mulig å kontrollere hvem som driver oppkjøp og inndriving av fordringer, og slik forhindre at useriøse foretak og virksomheter får bevilling. En vil videre kunne sikre at de som får bevilling, anses egnet til å drive virksomhet som er i samsvar med lovens krav til god inkassoskikk, og at virksomheten blir undergitt tilsyn.

Komiteen er enig med departementet, som ikke vil tilrå Banklovkomisjonens forslag om regler for fortjenestebegrensning ved egeninkasso av oppkjøpte fordringer og om fortjenestebegrensning ved fremmedinkasso.

Komiteen er i utgangspunktet positiv til et eget klageorgan for inkassosaker for å styrke tilsynet med inkassobransjen, og ber departementet utrede saken nærmere. Komiteen er enig i at det samtidig må vurderes om sanksjonsmidlene mot brudd på god inkassoskikk bør styrkes.

Komiteen støtter intensjonen om en reduksjon av inkassosalæret og merker seg at departementet vil utarbeide og sende på høring forslag om dette. Det må understrekes overfor inkassobransjen at inndriving ikke gir noen ubetinget rett til å nytte maksimalsatsene ved beregning av salær, og at kostnadene ikke i noe tilfelle må overstige det som er «nødvendig».

Arbeiderpartiet mener at Odelstingets vedtak i dag vil bedre låntakernes stilling og særlig beskytte mot useriøse aktører, noe som jo var utgangspunktet for denne saken.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Forslagene om endringer i inkassoloven er en oppfølging av Stortingets behandling av finansavtaleloven, som ble debattert i Odelstinget 8. juni 1999. Ved behandlingen av finansavtaleloven kom det opp forslag fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet om bl.a. oppkjøp av fordringer og forkjøpsrett for låntaker. Hensynene bak forslagene var å beskytte låntakeren fra å bli dårligere stilt dersom fordringene mot ham ble overdratt til noen andre.

Kristelig Folkeparti kunne ikke støtte forslagene den gang fordi de ikke var utredet. Vi gikk prinsipielt for departementets lovforslag og støttet subsidiært forslaget fra Arbeiderpartiet om at forslaget burde utredes.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at låntaker skal ha beskyttelse mot aggressive inndrivelsesmetoder og har derfor med tilfredshet merket seg at de forslagene som departementet nå fremmer, sannsynligvis vil være av minst like stor betydning for å beskytte forbrukerne/låntakerne som de forslag som ble diskutert ved behandling av finansavtaleloven.

Kristelig Folkeparti har merket seg at det har vært uenighet i Banklovkomisjonen om behovet for en regel om forkjøpsrett, og at en eventuell forkjøpsrett ikke ville være tilstrekkelig for å ivareta de hensyn som lå til grunn for stortingsvedtaket. Det er også viktig å merke seg at ingen av de land som Banklovkomisjonen har undersøkt, har regler om forkjøpsrett for låntaker. Det kreves heller ikke samtykke fra låntaker for å overdra fordringen. Kristelig Folkeparti er opptatt av den stadig økende internasjonaliseringen som skjer i samfunnet, og mener det har selvstendig betydning at Norge på dette området har et lovverk som harmoniserer med andre lands.

Når det gjelder spørsmålet om låntaker skal få tilbud om å innfri fordringen, dvs. forkjøpsrett ved overdragelse, har Kristelig Folkeparti forståelse for at det kan oppfattes som støtende dersom fordringen blir overdratt til andre for et beløp som låntakeren selv kunne innfridd. På den annen side vil vi framheve at det neppe kan sies å være urimelig at låntakeren er ansvarlig for å tilbakebetale de pengene vedkommende faktisk har lånt. Dersom en forkjøpsrett skulle innføres, kunne man tenke seg at låntakeren spekulerte i dette forholdet ved å trenere betalingen. Dette ville være uheldig, ja rett og slett demoraliserende for de involverte. I praksis ville en slik ordning kunne sees på som en type gjeldssanering som ville komme som et tillegg til gjeldsordningsloven. Det ville heller ikke være ønskelig.

Kristelig Folkeparti mener at de endringer som vi nå vedtar i inkassoloven, skal sikre nødvendig kontroll og tilsyn slik at man unngår useriøse aktører i markedet. Det er et helt klart mål å forhindre en utvikling der noen av aktørene har sitt utspring i tvilsomme og/eller kriminelle miljøer. Lovendringene som nå blir vedtatt, vil f.eks. hindre den virksomhet som vi har sett i Drammen, der et inkassobyrå hadde sitt utspring fra MC-klubben Bandidos. Vi kan ikke akseptere en utvikling der kriminelt belastede miljøer begynner med inkassovirksomhet og tar i bruk brutale metoder for å inndrive kravene – metoder som ikke bør være lovlige. I det hele tatt må innkreivingsmetoder der vold, tvang og trusler benyttes, slås ned på gjennom det eksisterende lovverket. Det er nok av hjemler i straffeloven for å gripe fatt i disse handlingene. Dette er saker for politi og påtalemyndighet.

Det er videre et mål å sørge for at låntaker ikke kommer dårligere ut dersom en fordring overdras, enn det han ville gjort om fordringen ble hos den opprinnelige långiveren. Ved å sørge for å innføre krav til inkassobevilling for virksomheter som driver med oppkjøp og egen inndriving av forfalte pengekrav, og å innføre inkassobevilling for foretak i stedet for personlig bevilling, er disse hensynene ivaretatt.

For øvrig har saksordføreren hatt en god gjennomgang av det som er komiteens innstilling i denne saken.

Anders C. Sjaastad (H): Det er særlig ett forhold som Høyre har vært opptatt av i denne saken, og det er å beskytte låntaker i forhold til å begrense overdragelser av fordringer. Det er artig å merke seg at Høyre i denne saken er mer opptatt av å forsvare forbrukernes interesser overfor kredittinstitusjoner og torpedoer enn Arbeiderpartiet. Det er ikke så overraskende for enkelte av oss, men for andre kan det være nyttig å merke seg dette.

Høyre er egentlig tilhenger av at debitor skal ha forkjøpsrett når den opprinnelige kredittinstitusjonen ønsker å avhende fordringer til tredjepart. For Høyre er det rett og slett viktigere å beskytte låntaker enn en tredjeparts eventuelle kjøpte fordring. Spesielt er dette viktig så lenge vi bare snakker om forbrukerforhold.

Det er flere grunner til å beskytte låntaker ytterligere i forhold til reglene i finansavtaleloven. Uansett hva man måtte hevde, er det støtende når fordringene selges til et

så lavt beløp at låntakeren selv kunne hatt mulighet til å innfri lånet med tilsvarende beløp. Ikke minst psykologisk tror jeg de fleste vil erkjenne det, hvis man tenker seg om. Det er heller ikke så enkelt for låntaker å kunne spekulere i trenering av betaling så lenge utgangspunktet her skal være at et gjeldsansvar ikke skal innfris for lave-re beløp enn det som kreditor er villig til å selge fordrin-gen for til tredjepart.

Låntaker bør ha rett til å beskytte seg mot videresalg av fordringer til andre finansinstitusjoner enn den finans-institusjonen som avtalen opprinnelig er inngått med. Ut-gangspunktet er tross alt at det dreier seg om en opprin-nelig frivillig avtale mellom to selvstendige parter.

En forkjøpsordning ville etter Høyres mening gjøre salg av fordringer mindre attraktivt og ville tvinge frem gode gjeldssaneringsordninger med låntaker direkte, slik Forbrukerrådet også synes å mene. Dessverre må Høyre konstatere at flertallet ikke ønsker å innføre en forkjøps-rett. Dermed er Høyre subsidiært henvist til å støtte for-slaget om krav til samtykke når forbrukslån overføres til en annen finansinstitusjon. Vi har allerede i denne korte debatten hørt et vell av motforestillinger mot forkjøps-rett. Men av og til er man i politikken nødt til å velge, og det er vel egentlig også det partier er valgt for å gjøre. Og selv om Olof Palme ikke alltid er min favoritt, er det tross alt interessant å sitere ham på at politikk er å ville. Høyre velger altså forbrukernes side.

Tor Nymo (Sp): Forslagene i proposisjonen følger opp Stortingets ønske om å forhindre bruk av hardhendte innkrevingsmetoder i gjeldsforhold.

I forbindelse med behandlingen av finansavtaleloven bad Stortinget Regjeringen om å komme tilbake med for-slag som åpner for at låntakeren får forkjøpsrett når fordringen overdras. I begrunnelsen for forslaget ble det vist til ulike hensyn, bl.a. et bedre vern mot å skulle forholde seg til nye kreditorer med fare for å bli utsatt for aktører som benytter harde inndrivingsmetoder. Departementet har på bakgrunn av innvendingene i høringsrunden fra-rådet Stortinget å vedta en bestemmelse i finansavtaleloven om forkjøpsrett for låntakerne.

Finansloven gir i utgangspunktet låntakerne et godt vern mot eventuelle uønskede konsekvenser av et kredi-torskifte. Det er imidlertid en kjensgjerning at det verken ved behandlingen av finansavtaleloven eller senere er vurdert forslag om en regel om samtykke også der en låne-fordring overdras til en annen finansinstitusjon.

Jeg er derfor fornøyd med at komiteen tar konsekven-sen av det og fremmer forslag om å be Regjeringen vur-dere ytterligere begrensning i adgangen til overdragelse av fordringer.

Når det gjelder forslaget om å kreve bevilling for opp-kjøp av forfalte fordringer og egeninkasso, er vi i Senter-partiet svært fornøyd med at en samlet komite ikke len-ger finner det akseptabelt at selskap som kjøper opp for-falte fordringer, ikke har noen form for offentlig god-kjennelse eller offentlig tilsyn.

Det er også svært positivt at en samlet komite under-steker at den er kjent med at kriminelle MC-miljøer opp-

trer som aktører i dette markedet, og ber om en rask lov-ændring for å sikre at inkassovirksomhet kommer under offentlig tilsyn og kontroll.

Det har vært all grunn til bekymring over at bruken av hardhendte innkrevingsmetoder synes å ha økt de siste årene, og at det har etablert seg selvstendige pengeinn-krevere som benytter vold og trusler som fremgangsmåte for å få skyldnerne til å betale.

I Senterpartiet er vi tilfreds med at komiteen gir ut-trykk for at innkrevingsmetoder der vold, tvang og trus-ler benyttes, i hovedsak bør motarbeides ved bruk av ek-sisterende strafferettslovgiving og er en sak for politi og påtalemyndighet.

Utvidelsen av rammene for å kreve inkassobevilling vil imidlertid også sikre bedre kontroll og motvirke at useriøse kan inndrive fordringer.

Til slutt: I Senterpartiet betrakter vi disse endringene i inkassoloven som positive og nødvendige for å motvirke uheldige inkassoforhold og dermed bedre skyldnerens si-tuasjon.

Odd Einar Dørum (V): Jeg er glad for at fenomenet Buskerud Kapital & Invest AS, tidligere kjent som Bandidos Kapital & Invest AS, nå er brakt under lovlig kon-troll, så langt det er mulig med lovens virkemidler. Res-ten får være opp til hederlige borgere og politiets innsats.

Men ved det som nå har skjedd fra komiteens side, både ved behandlingen av mitt Dokument nr. 8-forslag og departementets forhold til det, er jeg tilfreds med at man har funnet en god lovteknisk løsning som sikrer ho-vedhensikten, nemlig at virksomhet som krenker folks rettsfølelse, så langt det er mulig, skal lovreguleres og bekjempes. Jeg startet derfor med å si at noe av bildet jo beskrives av at instanser som starter med å kalle seg for Bandidos Kapital & Invest AS, kan skifte navn til Buske-rud Kapital & Invest AS. Det er ikke noe oppsiktsvek-kende ved det. De fleste institusjoner nå for tiden opere-rer med navn som ikke henspiller på det de egentlig dri-ver med. Det er ikke noe rart at også mennesker som er i nærheten av kriminelle miljøer, er fristet til å drive med akkurat det samme. Jeg er glad for det komiteen har gjort på dette punkt, og også på de andre vesentlige punkter følger Venstre komiteens innstilling.

Jeg har et svakt forbehold, men det er svakt. På vegne av Venstre har jeg mest sympati for de merknader som er kommet fra representantene fra Høyre og Fremskrittspar-tiet når det gjelder kjøp av fordringer. Men jeg ser at i den situasjonen som vi nå har, er vi best tjent med at vi kan ha størst mulig samling om de faktiske forslagene som foreligger, slik at de kan håndheves skikkelig, nem-lig at fordringene kun kan omsettes mellom seriøse insti-tusjoner, at den det gjelder, skal vite om det og ha kon-troll med omsetningen, og at man faktisk er villig til å gå inn på andre sider av lovgivningen for å hindre at sakes-løse gjeldsfore i ytterste forstand skal bli gjenstand for rå torpedovirksomhet, for det er det det handler om. Det føler jeg at komiteen har gjort når den snakker både om endringer i gjeldsordningsloven, konkursloven og dekn-ingsloven. Fordi komiteen har vilje og styrke på dette,

skal jeg ikke forfølge det som i utgangspunktet var mine sympatier, nemlig at den som hadde kravet mot seg, kunne kjøpe fordringene. Grunnen til at jeg hadde den tanken, er at jeg kjenner til eksempler hvor en fordring er omsatt til ca. 1,5 pst. av det den var. Jeg kjenner også gjennom mitt politiske virke og mine sosiale erfaringer mennesker som i praksis sitter på det fjortende året i gjeldsfengsel, i den forstand at de har falt gjennom de fleste gjeldsordningssituasjoner, og de lever fortsatt i en form for indre flukt i Norge. Jeg har ikke noe svar på det nå i dag, annet enn å ta det opp fra Stortingets talerstol. Jeg tror ikke gruppen er stor, men jeg synes det er ille at vi har en form for indre økonomiske flyktninger i vårt land som faktisk ikke får gjort opp for seg, og som jages fram og tilbake. I hvert fall er det som nå skjer på inkassosiden her, et bidrag til at noe av den situasjonen skal opphøre.

Med disse merknadene slutter Venstre seg til innstillingen. Så håper jeg at politi, rettsvesen og vitner føler seg oppmuntret nok til å styre unna selskaper som i utgangspunktet heter Bandidos Kapital & Invest AS, og at man på annen måte kan unngå å ende i klørne på noen hvis alminnelige omdømme er slik at folk kanskje lurer på hvordan de skal forholde seg når de blir innkrevd penger. Vi er alle tjent med at seriøs inkassovirksomhet foregår seriøst. Det er tatt skritt her i dag for å sørge for at det skal være slik i fortsettelsen, og for at de manglene som var der, kan rettes opp.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg er glad for at justiskomiteen i hovedtrekk følger opp Regjeringens forslag til oppfølging av Banklovkomisjonens utredning om oppkjøp av fordringer, og særlig at Stortinget nå synes å ville vedta endringer som ytterligere sikrer at innkreving av fordringer skal skje i skikkelige former. Det må være det viktigste.

Når det gjelder spørsmål om forkjøpsrett ved overdragelse av lånefordringer, er jeg glad for at flertallet i justiskomiteen følger anbefalingen fra Regjeringen om ikke å innføre slik forkjøpsrett. Grunnen til det er selvfølgelig ikke at ikke Regjeringen eller alle partiene i Stortinget er opptatt av å hjelpe folk som er kommet i gjeldsproblemer, men fordi det å innføre en slik forkjøpsrett har flere uheldige konsekvenser og vil ha virkninger som rekker langt utover det som må være formålet, nemlig å sikre både at innkreving skjer i skikkelige former, og at folk som har gjeldsproblemer, får hjelp. Derfor er det viktigste vi kan gjøre, i tillegg til det Stortinget gjør i dag, å styrke de ordninger som er etablert gjennom gjeldsordningsloven.

Å løse dette ved forkjøpsrett gir for det første helt tilfeldige utslag, ved at de muligheter som gjeldsofre eventuelt har til å komme ut av situasjonen, er avhengig av at en kreditor for den ene fordringen overdrar det. For det andre er det jo slik at det er jo ikke bare de store, «stygge» bankene som sitter med fordringer, det er også snekkeren og elektrikerens som ikke får inn sine tilgodehavender, og som har behov for å avhende fordringen, rett og slett for å få pengene inn. Det å lage en forkjøpsrettord-

ning av den karakter som mindretallet her antyder, vil skape mye større problemer for den type kreditorer, som alle er interessert i å hjelpe.

Regjeringen tar sikte på senere i år å fremme forslag om endringer i gjeldsordningsloven som kan bedre stillingen til personer med økonomiske problemer. Jeg har merket meg justiskomiteens anmodning om en nærmere vurdering av å innføre krav om samtykke fra låntakeren også der lånefordringer overdras mellom finansinstitusjoner. Det vil vi følge opp gjennom om kort tid å utarbeide et høringsnotat om det spørsmålet, nettopp for å få det grunnlaget for å komme tilbake til Stortinget med tema som man trenger, og som man får gjennom en høring.

Regjeringen vil også følge opp forslagene i proposisjonen om å sende på høring forslag til forskjellige andre tiltak som kan bedre skyldnernes rettsstilling. Et forslag om opprettelse av en egen klagenemnd for inkassosaker vil departementet se på i samarbeid med inkassobransjen og forbrukermyndighetene. Departementet har allerede vært i kontakt med inkassobransjen, som har stilt seg positivt til opprettelse av en klagenemnd, og som vil bidra aktivt i arbeidet med å opprette en slik. Departementet vil også vurdere om opprettelsen av en klagenemnd bør kombineres med en styrking av sanksjonsmidlene ved brudd på god inkassoskikk.

I tillegg vil vi sende på høring forslag om reduksjon av inkassosalæret. Herunder vil det bli vurdert om beregningen av inkassosalæret bør knyttes til en annen norm enn rettsgebyret. I forlengelsen av dette bør det understrekes klart og tydelig overfor inkassobransjen at innføring ikke gir noen ubetinget rett til å nytte maksimalsatsene for beregning av inkassosalær, og at kostnadene ikke i noe tilfelle må overstige det som er nødvendig.

Videre vil departementet i samarbeid med Barne- og familiedepartementet utrede og sende på høring spørsmålet om kreditorer skal ha plikt til å opplyse skyldneren om muligheten for å søke gjeldsordning etter gjeldsordningsloven i forbindelse med overdragelse av fordringer, med andre ord slik at man får muligheten til å få hjelp med sine gjeldsproblemer i den ordningen som vi har etablert gjennom gjeldsordningsloven, og som gir en samlet gjennomgang og hjelp knyttet til gjeldsproblemer i stedet for den enkeltvise løsningen som andre forslag, f.eks. om forkjøpsretten, eventuelt skulle bidra til.

Jeg er glad for at komiteen har stilt seg positivt til forslagene om bedring av skyldnernes rettsstilling, og er sikker på at Stortinget i dag tar et skritt i riktig retning for å styrke disses stilling.

Kristin Halvorsen (SV): Bare noen helt korte merknader fra SVs side til denne saken, siden vi ikke er representert i justiskomiteen.

Vi ser at det stortingsflertallet nå går inn for, er klare forbedringer for gjeldsofre. Men jeg har også sympati for det som luftes i merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet, men som ikke fremmes som noe forslag, nemlig en forkjøpsordning. Vi vil, som representanten Dørum fra Venstre også var inne på, avvente de endringene som

faktisk gjøres, for å se om det er tilstrekkelig for å bedre situasjonen for dem det gjelder, og så eventuelt forbeholde oss retten til å lukte på et slikt forslag ved en senere anledning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 280)

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektfengsling m.v.) (Innst. O. nr. 45 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 81 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jan Petter Rasmussen (A) (ordfører for saken): I denne odelstingsproposisjonen tas det flere viktige kriminalpolitiske grep.

Det første punktet jeg vil ta for meg, er den såkalte rettshåndhevelsesarresten, det vil si muligheten for å varetektfengsle når de vanlige betingelsene for varetektfengsling ikke er til stede. Regjeringen og Arbeiderpartiet vil gjøre det lettere å varetektfengsle voldsforbrytere ved å innlemme noen voldsforbrytelser eller legemskrenkelser med strafferamme på åtte og ni år i denne bestemmelsen. Nå gjelder denne bestemmelsen kun for forbrytelser med en nedre strafferamme på ti år.

Ved å gjøre dette ønsker en bl.a. å motvirke at folks tillit til rettssystemet svekkes. Vi ønsker ikke at personer som begår drap, voldtekt, grovt ran, ran, alvorlige legemsbeskadigelser og legemsfornærmelser skal gå fri til domfellelsen finner sted.

Samtidig som vi gjør det lettere å varetektfengsle for grove voldsforbrytelser, er det viktig å peke på at rettshåndhevelsesordningen i utgangspunktet skal brukes med forsiktighet. Europarådets ministerkomites resolusjon om varetektfengsling fra 1980 understreker dette sterkt, og praksis ved Den europeiske menneskerettsdomstol tilsier også forsiktighet.

Komiteen og Stortinget har ved flere anledninger påpekt at økt bruk av varetektfengsling kan være et av tiltakene mot den såkalte gjengangerkriminaliteten.

Riksadvokaten sier også klart at han ser behovet for økt bruk av varetekt overfor en kjerne av meget aktive vinningskriminelle og for personer som repeterende begår mindre alvorlige voldshandlinger. Riksadvokaten og de fleste høringsinstansene som har vært inne i bildet,

mener dette er mulig å få til innenfor dagens regler for pågripelser, for å hindre gjentakelse.

Om nødvendig var vi i Arbeiderpartiet innstilt på å utvide straffeprosessloven § 171 på dette punkt. Når dette nå ikke gjøres, er det under den klare forutsetning at Riksadvokatens intensjon om en mer aktiv bruk av varetekt overfor de nevnte grupper blir fulgt opp innenfor gjeldende lovverk.

Ikke minst gjennom mediene har vi fått en del rystende eksempler på hvilke lidelser og påkjenninger brudd på besøksforbud f.eks. kan påføre ekskone, ekssamboere og kjærester og eventuelle barn som også måtte være inne i bildet. Derfor ønsker vi i Arbeiderpartiet at voldelige menn som bryter et besøksforbud, lettere skal kunne pågripes og varetektsfengsles.

For å understreke alvorret gjøres også forsøk på brudd på besøksforbud, og medvirkning til dette, straffbart.

Jeg vil understreke at samtidig som en senker terskelen for rettshåndhevelsesarrest og varetektsfengsling ved gjentakelsesfare og ved det siste jeg nå var inne på, nemlig brudd på besøksforbud, må målet være å redusere det samlede antall varetektsdøgn. Dette kan oppnås ved raske straffesaksbehandling og overføring til ordinær soning. Arbeidet med å få dette til blir høyt prioritert av Regjeringen.

Jeg vil også komme inn på Europarådets torturovervåkningskomites fokusering på forholdene for varetektsinnsatte som er underlagt restriksjoner. Bevisstgjøringen av påtalemyndighetene på dette punkt, informasjon til domstolen og de retningslinjer som ikke minst fengselsvesenet har fått for behandlingen av denne kategori fanger, viser at dette nå tas på alvor. I denne forbindelse er begrunnelsesplikten man nå innfører for kjennelser som tillater bruk av restriksjoner, og for at kravet om at tiltaket ikke er et uforholdsmessig inngrep, både riktig og viktig.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Økt bruk av varetekt kan være et effektivt virkemiddel overfor meget aktive kriminelle som begår vinningsforbrytelser eller voldshandlinger av mindre alvorlig karakter.

Jeg vil understreke at vi i Kristelig Folkeparti har merket oss den kritikk som er kommet fra forskjellige internasjonale kontrollorganer, som Den europeiske torturovervåkningskomite og FNs torturkomite. Men det bør være mulig å finne en bruk av varetektsinstituttet som både tar til følge kritikken utenfra og samtidig gjør varetekt til et effektivt virkemiddel i kampen mot kriminalitet.

Tillat meg å presisere: Varetekt er *ikke* en forskuttering av en mulig kommende idømt straff.

Kristelig Folkeparti er enig i at fare for nye voldshandlinger er et klart kriterium for bruk av varetekt, og forventer at både påtalemyndighet og domstol følger opp dette. Bruk av varetekt kan være et viktig virkemiddel for å stoppe voldsutøvere i en tidlig fase.

Når vi ikke går inn for å endre lovverket, er det på bakgrunn av at det store flertall av høringsinstanser, inkludert Riksadvokaten, ikke mener det er nødvendig med

en lovendring for å benytte varetekt som et aktivt virkemiddel overfor gjengangere.

Samtidig som vi ønsker at varetekt skal brukes som et virkemiddel overfor gjengangere, mener Kristelig Folkeparti det er viktig å redusere antall døgn i varetekt. Det gjør man ved å ha en raskere straffesaksbehandling. Bruken av restriksjoner må også begrenses så langt som mulig.

Selv om de alminnelige vilkårene for varetekt ikke er oppfylt, kan varetekt likevel benyttes i noen tilfeller. Vilkåret for det er at det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken. Dette benevnes som rettshåndhevelsesarrest, og det har saksordføreren gått igjennom.

Kristelig Folkeparti er spesielt tilfreds med forslaget om straff for brudd på besøksforbud.

Et vanskelig avveinings spørsmål dreier seg om mildere straffeutmåling ved tilståelse eller forklaring som i vesentlig grad har bidratt til at saken er blitt oppklart. Departementet har foreslått å innføre strafferabatt, og begrunner det først og fremst med to hensyn:

- prosessøkonomiske hensyn – altså forhold som mindre ressursbruk i etterforskning, enklere saksbehandling, kortere saksbehandlingstid osv.
- hensynet til fornærmede – det vil bli en mindre belastning på fornærmede, og fornærmedes troverdighet blir ikke dratt i tvil dersom gjerningsmannen har tilstått

Mothensynene til å innføre en slik rabatt er at man kan risikere å få gale tilståelser, dvs. at uskyldige tilstår fordi de er redde for å bli dømt uansett. Ved å tilstå kan de da få en mildere reaksjon. Også muligheten for at straffenivået blir senket, er et motargument. Kristelig Folkeparti ser med stor bekymring på en mulig utvikling der allerede lave straffeutmålinger blir enda lavere på grunn av en tilståelse med påfølgende strafferabatt. Ikke minst på områder som gjelder vold, voldtekt og andre seksuelle overgrep, kan en ytterligere senking av straffenivået virke provoserende, både på offeret selv og på samfunnet for øvrig. Komiteen har derfor understreket at straffenivået generelt må heves, og først etter at det er gjort, kan man ta hensyn til en tilståelse og gi strafferabatt. Dersom det gis strafferabatt i volds-/overgrepssaker uten at straffenivået har blitt skjerpet, vil det være i strid med lovgivers mening.

Kristelig Folkeparti mener det må være en forutsetning for å gi strafferabatt at tilståelsen har hatt vesentlig betydning for oppklaring av saken. Enhver tilståelse skal altså ikke tillegges vekt. Når Kristelig Folkeparti i det hele tatt går inn for å tillate en strafferabatt, er det fordi det kan være riktig i enkelte saker. Det kan gjelde saker der tilståelsen kommer umiddelbart eller på et tidlig tidspunkt, og er med på å oppklare både den etterforskede forbrytelsen og kanskje også andre forbrytelser. At fornærmede kan få en mindre belastning dersom gjerningsmannen tilstår, er også viktig.

Hensynet til fornærmede kan imidlertid slå begge veier: Det kan være en lettelse at gjerningsmannen tilstår, men det kan også oppleves som en ytterligere provoka-

sjon at gjerningsmannen får lavere straff fordi han har tilstått forbrytelsen. Kristelig Folkeparti mener domstolene bør ta virkningene av strafferabatten overfor offeret med i vurderingen av om det skal gis strafferabatt eller ikke.

Vi mener det er viktig å evaluere erfaringene med strafferabatt etter en viss tid. En evaluering vil gi oss informasjon om strafferabatten virker etter sin hensikt, og vil også kunne fortelle om uforutsette virkninger.

Når det gjelder de øvrige spørsmålene i proposisjonen, slutter Kristelig Folkeparti seg til departementets forslag.

Anders C. Sjaastad (H): Stortinget behandler i dag forskjellige spørsmål omkring varetekt, og etter Høyres oppfatning fører det til positive tiltak med hensyn til målrettet bruk av varetektsinstituttet.

Høyre er glad for å få gjennomslag for at Stortinget nå enstemmig sender et signal til justisminister og påtalemyndighet om økt bruk av varetekt mot gjengangerkriminalitet.

Høyre tar til etterretning at justisminister og riksadvokats vurdering tilsier at det ikke er nødvendig med lovendring, men at behovet for å fengsle kriminelle gjengangere kan dekkes innenfor dagens lovverk. Høyre har ærlig talt vært i tvil om man ville akseptere dette, men avgjørende har vært at politi- og påtalemyndighet mener å kunne ivareta intensjonene om mer varetektsfengsling med nåværende lovhjemmel. Høyre forutsetter som vilkår for sin støtte at disse mulighetene virkelig benyttes. I motsatt fall vil Høyre fremme forslag om lovendring.

Høyre ser det som meget positivt at det er full enighet om økt bruk av varetekt for kriminelle gjengangere. Dette er et viktig virkemiddel for å stoppe voldsutøvere og gjengangere i en tidlig fase. Høyre er meget tilfreds med at det nå er gjennomslag for et gammelt forslag om å utvide rettshåndhevelsesarrest til også å kunne brukes ved alvorlig volds-kriminalitet.

Det er gledelig at Odelstinget i dag utvider anvendelsesområdet for straffeprosessloven § 172 om rettshåndhevelsesarrest til også å omfatte alvorlige legemskrenkninger som har en strafferamme lavere enn ti år, og derfor ikke kommer inn under dagens regel. Formålet med § 172 er å motvirke folks mistillit til rettssystemet ved at personer som har begått alvorlige forbrytelser, som drap, voldtekt, grovt ran og alvorlig narkotikaforbrytelser, går fri helt frem til domfellelse.

Det er grunn til å se alvorlig på voldsutviklingen her til lands i tilknytning til både MC-miljøer, kriminelle organiserte gjenger og ekstreme nasjonalistiske miljøer. Dessverre er terskelen for utøvelse av ran og vold senket, og samfunnet må reagere tydeligere og tidligere. Det er viktig å vise at grove handlinger blir møtt med en umiddelbar reaksjon fra samfunnets side.

Høyre er tilfreds med enighet om å endre strafferammen for brudd på besøksforbud slik at det kan gi grunnlag for pågripelse og varetektsfengsling, og slik at man åpner for bruk av forelegg. Bra er det også at forsøk på og medvirkning til brudd på besøksforbud blir straffbart. Høyre støtter lovendringen fordi det er et viktig tiltak for

kvinner og familier som er utsatt for trakassering og forfølgelse. Det er åpenbart at illeggelse av besøksforbud til nå har vært mindre effektivt enn det det burde ha vært, bl.a. på grunn av manglende muligheter for umiddelbare sanksjoner ved overtramp.

Høyre støtter at straffeloven § 59 endres slik at det ved straffeutmåling generelt skal legges større vekt på at det foreligger tilståelse. Forutsetningen for Høyres støtte er at straffenivået generelt må heves, og at lovendringen ikke skal innebære en reduksjon av dagens straffenivå. Dessuten må reduksjonen vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og det må særlig legges vekt på at tilståelsen har hatt betydning for offeret. Formålet er selvfølgelig å få flere tilståelser og på den måten få ned saksbehandlingstiden og øke effektiviteten i hele straffesaksjeden.

Fremskrittspartiets særmerknad er forunderlig. Man vil ikke premiere tilståelse, men straffe ytterligere dem som nekter skyld. Jeg har til nå svevet i den villfarelse at også Fremskrittspartiet ønsker at forbrytere skal oppmuntres til å bli ærlige og lovlydige og slutte å være kriminelle gjengangere. Nå har jeg ikke vært med på komiteens behandling av saken. Jeg kan derfor i teorien ikke utelukke at jeg har gått glipp av geniale tanker som ikke gjenfinnes i Fremskrittspartiets særmerknad.

Tor Nymo (Sp): Stortinget har bedt Regjeringen om å utrede økt bruk av varetekt overfor gjengangerforbrytere og effektivisering av prosessen med forbrytere som blir tatt på fersk gjerning.

Videre har departementet bedt om Riksadvokatens vurdering av om gjeldende regler og praksis ved varetektsfengsling ved gjentagelsesfare oppfattes som problematisk.

Riksadvokaten har uttalt at politi- og påtalemyndighet i forhold til en kjerne av meget aktive vinningskriminelle har sett behov for økt bruk av varetekt. Det samme kan gjelde for personer som stadig begår mindre alvorlige voldshandlinger. Riksadvokaten uttaler likevel at det ikke ser ut til å være noe særlig behov for lovendringer.

Departementet støtter Riksadvokatens vurdering og går ikke inn for å utvide hjemmelen til å varetektsfengsle på grunn av fare for gjentakelse.

Justiskomiteen har gitt entydige signaler om ønske om økt bruk av varetekt mot gjengangerkriminalitet. Vi har klart uttrykt at fare for nye voldshandlinger er et klart kriterium for bruk av varetekt, og at dette er et viktig virkemiddel for å stoppe voldsutøvere i en tidlig fase.

Komiteen tar departementets anbefaling til etterretning, men signaliserer klart og tydelig at Riksadvokatens intensjon om bruk av varetekt overfor de grupper han nevner, blir fulgt opp innenfor gjeldende regelverk.

Når det gjelder utvidelse av § 172, er vi i Senterpartiet svært fornøyd med at en samlet komite støtter forslaget, ut fra at både legemsfornærmelse med betydelig skade eller døden til følge og legemsbeskadigelse med visse alvorlige skadefølger er kategorier forbrytelser hvor folkets tillit fort kan komme på prøve hvis sannsynlige gjerningsmenn går fri i påvente av rettssak. Vi er også tilfreds med at varetekt etter endringsforslaget kan brukes

ved flere tilfeller av grove voldshandlinger der gjerningsmannen er kjent. Denne ordningen skal brukes til å holde voldsutøvere borte fra gaten i påvente av rettssak eller soning, og komiteen understreker at dette er viktig for å bevare den alminnelige respekt for rettsordenen.

Justiskomiteen har ved flere anledninger gitt uttrykk for at straffeutmålingen for ulike typer forbrytelser generelt bør skjerpes, bl.a. når det gjelder vold mot barn, seksualforbrytelser og grov voldsbruk, og når det gjelder gjentatt vinningskriminalitet.

Senterpartiet er med i flertallet som er enig i at en rekke hensyn tilsier at tilståelsen bør tillegges større vekt ved straffeutmålingen enn tilfellet er i dag. Både prosessøkonomiske hensyn og hensynet til fornærmede er viktig. Påtalemyndigheten mener at mistenkte nå tilstår sjeldnere enn før, og at det i praksis i såkalte «hverdagssaker» er liten eller ingen strafferabatt for tilståelser.

Til slutt vil jeg gjerne uttrykke tilfredshet med de endringer som er fremmet i innstillingen.

Odd Einar Dørum (V): Venstre er enig i komiteens innstilling på alle vesentlige punkter og er med i komiteens flertall der det er uenighet, på punktet om strafferabatt. Jeg synes det er særlig viktig at vi nå får utvidet muligheten til å bruke varetekt, slik at mennesker som begår vold, voldsforbrytelser og andre grove forbrytelser som krenker folks rettsbevissthet, kan tas i varetekt i stedet for å gå fri. Komiteen har uttrykt seg sterkt og klart om det, og det er lite å tilføye utover å si at vi får alle håpe og legge til grunn at alle som sitter med det praktiske daglige ansvar hos politi og rettsmyndighet er så godt organisert at de faktisk legger merke til disse personene, slik at det ikke eventuelt må nye tragiske hendelser til for at det skal registreres. Jeg legger altså til grunn at for at det som her er sagt fra Stortingets side og komiteens side skal få effekt krever det også forvaltningsmessig håndtering og trykk på det slik at det blir fulgt opp.

Komiteen har også i innstillingen berørt noen av punktene fra Den europeiske menneskerettighetskomisjon, og jeg har ikke noe å legge til det som står, annet enn at jeg forutsetter at de punkter som tidligere er tatt opp fra kommisjonens side, hvor det er reist kritikk mot norske myndigheter, blir fulgt opp og behandlet i egnet form overfor Stortinget. Jeg har registrert at statsråden har markert klare synspunkter på å gjøre det, bl.a. når det gjelder varetektslengde utover det som her er nevnt, slik at jeg legger dette til grunn.

Jeg vil først og fremst knytte merknadene mine til de to siste punktene. Det ene gjelder besøksforbudet. Det er svært positivt at det nå ved dagens behandling innføres mulighet til å kunne sette noen i varetekt dersom de bryter besøksforbudet. Jeg tror imidlertid den viktigste utfordringen – nok en gang – ikke er det positive som skjer i dag, men at politi og domstoler faktisk tar i bruk de mulighetene de har. Mitt møte med mennesker som har vært utsatt for den type terror som beskrives her, og som ligger til grunn for besøksforbud – noe jeg bl.a. har lært gjennom møte med krisesentre – er at vi ofte hører at de ikke blir møtt med det alvor de skal møtes med, verken

hos politi eller hos rettsmyndighetene. Så der det faktisk foreligger en situasjon allerede ut fra dagens lovgivning, reagerer man ikke med nok alvor. Så det er nok en gang grunn til å understreke at i tillegg til gode straffebestemmelser med viktige hensikter må de som skal håndheve dette, håndtere det med god kompetanse og nok alvor. Jeg tror det er helt avgjørende i forhold til det som knytter seg til de bakenforliggende årsaker til at vi har bestemmelser om besøksforbud, og som gjør det nødvendig å skjerpe dette i dag.

Når det gjelder strafferabatten, som er det siste punktet, konstaterer jeg at Fremskrittspartiet går mot det. Det er for så vidt logisk nok, fordi partiet jo generelt er tilhenger av den amerikanske baseballteknikken med «tre raske og bort me'n», eller av å bruke multiplikasjonstabell, for ikke å snakke om eksponentialregning, for å sørge for at straffeutmålingen skal skje. Så ut fra det standpunktet er dette et meget konsekvent standpunkt. Vi andre som da står på det som nå er kommet i denne innstillingen – og her står Venstre sammen med komiteens flertall – er villig til å gjøre det for å få oppklart forbrytelser. Men det er et viktig forbehold, og det har komiteen understreket særdeles sterkt: Vi kan ikke gjøre det på noen av de områdene som er nevnt, uten at vi tar utgangspunkt i et i praksis hevet straffeutmålingsnivå. Vi kan ikke ligge på dagens nivå når det gjelder en del av de forbrytelser som her er omtalt; komiteen har understreket det veldig sterkt.

Nå er det jo slik at stortingskomiteer ytrer seg, men vi får håpe at disse ytringene også tas med inn i domstolene og forfølges på andre måter. For skulle strafferabatten bli brukt ut fra noen av de straffeutmålingsnivåene vi har i dag, vil strafferabatten rett og slett virke mot sin hensikt. Det føler jeg at departementet klart har markert, og det føler jeg at komiteen har markert. Jeg føler behov for bare å understreke det, slik at det skal komme sterkt nok fram.

Jeg har en bekymring i tilknytning til denne saken – og den må bli uttrykt veldig kort. Jeg har en uro over at rettsvesenet vårt i dag beveger seg bort fra det at situasjonen for alle som deltar i rettsprosessen, er at man skal få oppklart saken. Det er selvfølgelig ofte slik at man skal kjempe for at noen går fri. Men jeg har en uro for at det av og til går veldig langt i at man skal få noen til å gå fri, uten at vi er sikre på at det er det riktige. Vi berører veldig vanskelige etiske spørsmål her, og jeg vil bare oppfordre justisministeren til på en egnet måte å ta opp disse spørsmålene i de møter hun sikkert regelmessig har med Den Norske Advokatforening.

Kristin Halvorsen (SV): For å begynne der som Odd Einar Dørum slapp, med dette som dreier seg om rabatt for tilståelser: Med de føringene som er lagt både fra departementet og fra komiteen, tror jeg at dette kan være ganske viktige forsøk for nettopp – som Dørum var inne på – å få rettssaker til å dreie seg om å få de faktiske forhold på bordet, slik at det er mulig å påta seg skyld, og for at ofrene også kan få se at noen påtar seg skyld for det som har skjedd med dem. Jeg tror at i altfor mange tilfeller får tiltalte i alvorlige voldssaker, voldtektssaker osv.,

beskjed om å holde kjeft, eller råd fra sine advokater om å holde kjeft, og at det lønner seg. Det betyr at vedkommende selv, som kanskje har vært i en situasjon, og i en erkjennelse av at man har gjort noe galt og gjerne vil gjøre opp for seg, ikke oppmuntres til det. Og som vi vet: Det viktigste for et offer i den typen saker er at noen påtar seg skyld for det som faktisk har skjedd, og at man selv slipper å gå rundt med skyldfølelse for at man har lokket eller lurt noen utpå. Det gjelder unger som er utsatt for incest, det gjelder voldtekts ofre – det gjelder i veldig mange av den typen saker.

Det er bakgrunnen for å gå inn for den åpningen som komiteen og departementet nå gir. Jeg har møtt mange både i politiet og i rettsvesenet som har vært opptatt av at det må være mulig å innrømme å ha gjort en feil, å få si at man vil gjøre opp for seg, og så få gå videre i livet. Jeg håper at denne endringen kan bidra i en slik retning.

Å skulle gå inn for å utvide muligheten til å varetektsfengsle – omfattende bruk av varetekt er et av de områdene der Norge kritiseres mest når det gjelder menneskerettighetsspørsmål – er et fryktelig vanskelig spørsmål. Det er vanskelige avveininger som ligger bak den endringen som departementet og komiteen nå gjør når det gjelder muligheten for rettshåndhevelsesarrest.

Når SV støtter den utvidelsen som skjer, er det fordi vi mener at de typer bestemmelser som nå kommer inn under denne lovhjemmelen, ikke på noe som helst slags vis er noe frislepp. Det er eksempler på alvorlige voldsforbrytelser der man ikke har hatt mulighet til å varetektsfengsle med denne begrunnelsen, som opplagt har vært en alvorlig krenkelse av den alminnelige rettsopfatning hos folk flest.

For oss er det svært viktig at dette ses i sammenheng med det arbeidet som ellers gjøres for å korte ned saksbehandlingstidene og få saker raskt opp til doms. Vi vet etter hvert at i forhold til å få en kriminell voldsutøver inn på et nytt spor, er det ikke straffens lengde som hjelper. Fengsel uten behandling eller fengsel uten andre typer tilbud hjelper ikke. Det hjelper oss, fordi en farlig volds mann blir holdt borte fra gatene, men det hjelper ikke i forhold til å få vedkommende på rett kjøll. Det vi vet hjelper, som kan forebygges, og som er viktige signaler til andre i de miljøene som er preget av mye vold, er en rask reaksjon. Derfor er det ekstremt viktig at det arbeidet som gjøres på dette feltet, forseres. Det gjør at de prinsipielle betenkelighetene med å utvide muligheten til å varetektsfengsle blir mindre. Men det betyr også at den effektive delen av å hindre voldskriminalitet – og for så vidt også annen type kriminalitet – prioriteres.

Vi skal aldri glemme at 80 pst. av dem som sitter i norske fengsler, har sittet der før. Det betyr selvfølgelig at vi til en viss grad må ha fengsler, men vi må i mye større grad innrette arbeidet slik at folk gis muligheten til å komme ut av den type løpebane.

Når det gjelder brudd på besøksforbud, er jeg helt enig med Odd Einar Dørum i at dette er et felt som politiet og rettsvesenet må ta mye mer alvorlig. En del kvinner og barn utsettes for en ekstrem terrorvirksomhet. Vi lever i et lite, oversiktlig samfunn, og det betyr at det er frykte-

lig vanskelig å gjemme seg bort og komme seg unna den type overgripere. Det skulle tilsi at man må være enda mer på vakt i Norge enn andre steder for å gi disse kvinnene og barna beskyttelse.

Statsråd Hanne Harlem: Flere av de endringer som Regjeringen har foreslått i den proposisjonen Stortinget i dag behandler, gjelder tiltak som skal bidra til økt trygghetsfølelse hos den enkelte. Det gjelder både forslaget om at såkalt rettsåndhevelsesarrest skal kunne brukes i flere tilfeller enn i dag, og forslaget om justering av strafferammen ved brudd på besøksforbud.

Der det foreligger tilståelse eller sterke beviser for at en person har gjort seg skyldig i grove voldsforbrytelser, bør det i større grad være adgang til å holde vedkommende i varetekt, selv om det ikke foreligger tilstrekkelig gjentakelsesfare eller bevisforspillingsfare. Utvidelsen vil ikke få betydning i svært mange saker, men det betyr ikke at den er uviktig. At varetektsfengsling kan benyttes i slike saker, vil være viktig for den alminnelige trygghetsfølelse. For offeret i den konkrete sak vil det ha stor betydning at siktede ikke blir løslatt etter kort tid. For øvrig kan omfattende medieomtale av saker i seg selv gi grobunn for engstelse hos mange, også andre enn offeret selv. Jeg har stor forståelse for at det vekker sterke reaksjoner at en person som er siktet for grov vold, og som kanskje til og med har tilstått, er løslatt fram til straffesaken kommer opp for domstolene.

Når det gjelder representanten Halvorsens kommentarer til den kritikken som har vært rettet mot Norge når det gjelder varetekt, har jeg lyst til å understreke at det Norge er kritisert for, ikke er det alminnelige omfanget av bruk av varetekt. Det vi har vært kritisert for, er spørsmålet om isolasjon, bruk av politiarrest i for lang tid og for lange varetektsopphold. Alle disse tre forholdene er vi opp-tatt av å gjøre noe med, og jeg kan da bekrefte overfor representanten Dørum at arbeidet når det gjelder de punktene, er i gang. Det er et høringsnotat ute, og jeg tar sikte på å legge fram konkrete lovforslag for Stortinget i løpet av vårsesjonen.

Et annet tiltak som vil kunne bidra til økt trygghetsfølelse, er den foreslåtte effektivisering av besøksforbudet. Besøksforbud er en viktig ordning. Politiet kan forby en person å oppsøke eller ta kontakt med en annen for et visst tidsrom. Forbudet blir automatisk etterprøvd av retten. Begrunnelsen er fare for straffbare handlinger, forfølgelse eller krenkelse av privatlivets fred. Den som forbudet skal beskytte, bør å kunne føle seg rimelig trygg på at forbudet blir etterlevd. Slik er det ikke bestandig i dag. Derfor er det et klart behov for å kunne benytte på-gripelse og varetektsfengsling der de øvrige vilkår for dette er til stede, f.eks. gjentakelsesfare, som man nok i ganske mange tilfeller vil kunne se er til stede ved brudd på besøksforbud. I dag må den som overtrer et besøksforbud, ha blitt dømt for slik overtredelse tidligere for at strafferammen skal være høy nok for pågripelse og fengsling. Dette tar naturligvis tid, særlig når det heller ikke har vært adgang til å nytte bøtestraff, som, i motsetning til fengselsstraff, kan ilegges ved forelegg. Jeg er

derfor helt overbevist om at det forslaget som et enstemmig storting nå antakelig vedtar, er helt riktig og helt nødvendig.

Jeg vil likevel fremheve at den største og viktigste kriminalpolitiske utfordringen vi står overfor, er å få til en raskere og mer effektiv behandling av straffesaker. Det er for øvrig også et viktig svar nettopp når det gjelder reduksjon av de lange varetektstidene. En effektiv strafferechtspleie har etter mitt syn svært stor betydning for bekjempelse av kriminalitet og for den enkeltes trygghetsfølelse. To arbeidsgrupper har kartlagt flaskehalsene i straffesakskjeden og fremsatt konkrete forslag overfor departementet. En stor del av disse forslagene er for tiden ute på høring. I den proposisjonen som Stortinget i dag behandler, er det bare forslaget om at det ved straffeutmålingen skal legges større vekt på tilståelser, som skriver seg fra arbeidsgruppene. Og jeg vil legge til at dette forslaget, om å legge økt vekt på tilståelser, ikke bare er et spørsmål om hurtigere straffesaksbehandling, men ikke minst et spørsmål om nettopp å få oppklart saker og et spørsmål om hensynet til ofrene.

Jeg kan uten videre slutte meg til de merknadene komiteen har kommet med, men jeg har lyst til å understreke at det er bred enighet om økt straffenivå i en god del typer saker, særlig knyttet til vold og seksuelle overgrep. Det som er spørsmålet her, er om man innenfor det man kaller et alminnelig straffenivå, skal gjøre forskjell avhengig av om man har tilstått eller ikke. Og det er jeg overbevist om at er riktig å gjøre. Ikke minst den tendensen vi ser – som både representanten Halvorsen og representanten Dørum viste til – til at man ikke vil forklare seg, gjør at det er desto viktigere enn før. Jeg hører altfor mange eksempler hvor politiet kan fortelle at mistenkte har vært i ferd med å tilstå – så er det 5 minutter med forsvarer, og så er det bom stopp. Man sier ikke noe, fordi det er rådet fra forsvarer. Da er det viktig at de som tilstår, er villig til å gjøre opp for seg, forklare hva som er skjedd og hjelpe samfunnet, seg selv og offeret for å få saken ferdig og ut av verden. De skal ha en fortjeneste av det når de øvrige momentene ligger til rette for det.

Så jeg mener at dette er et riktig forslag, og jeg er glad for at flertallet i Stortinget slutter seg til det.

Presidenten: Presidenten vil bare for ordens skyld gjøre oppmerksom på at det er Odelstinget, ikke Stortinget, som behandler dagens lovsaker. Dette gjelder ikke bare statsrådets innlegg, men også foregående innlegg. Så her må man skjerpe seg: Det er *Odelstinget* som har møte nå.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, se side 281)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven) (Innst. O. nr. 46 (2000-2001), jf. Ot.prp. nr. 4 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 15 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ane Sofie Tømmerås (A) (ordfører for saken): Denne proposisjonen inneholder to elementer: en lovfestet rett til erstatning og dessuten en del hvor man tar ned alle ballene med tiltak for voldsofre som storting og regjering har kastet i været de siste årene, og «liner» dem opp i en fin oversikt. Og det ser ganske pent ut når vi ser disse tiltakene samlet slik. Så pent så det ikke ut for sju år siden, som var første gang det ble tatt initiativ, fra arbeiderparti-regjeringen, til å sette voldsofre og kriminalitetsofre i fokus og til en gjennomgang av lovregler og tiltak i forhold til dette. Den historiske utviklingen fram til da hadde jo vært slik at fra at offeret i riktig gamle dager var en aktiv part i prosessen etter ugjerningen, hadde offeret blitt en mer passiv observatør og satt på sidelinjen. Det førte også til at offerets behov og offerets rettssikkerhet ikke var godt nok ivaretatt.

Denne proposisjonen dokumenterer at det vi gjorde den gangen for sju år siden, var begynnelsen på en helt annen holdning og en helt annen fokusering på offeret. At det er en enstemmig komite bak innstillingen, bekrefter også det. Vi var ikke så enige sist, for sju år siden. Nå er det bare Fremskrittspartiet som bryter ut på et par punkter – men at de driver og bryter ut i det partiet, er jo kjent.

Dagens lovfesting av rett til erstatning er naturlig i dette nye bildet. Er du utsatt for en skade etter en voldshandling, skal du ha rett til å få dekket ditt økonomiske tap, du skal ha menerstatning og du skal ha oppreisning. Dette burde ha vært ivaretatt gjennom at gjerningsmannen bidrog til erstatningen og gjennom de ordinære trygdeordningene. Men nå ser vi at det ikke er godt nok. Det er ikke alltid det gir full kompensasjon, og derfor må vi ha en ekstra ordning for voldsofrene.

Som lovgivere erkjenner vi at vi har et spesielt ansvar for voldsofrene. Det å få angrep på eget liv og helse er brudd på det mest grunnleggende retts gode.

Forskriftene vi har hatt om voldsoffererstatning, har i hovedsak fungert bra. Derfor videreføres disse med noen justeringer. Det er det prinsipielle som er viktig her, at det nå blir en lovfestet rett til erstatning. Jeg vil bare understreke at det selvfølgelig ikke innebærer at det blir vanskeligere å få erstatning, i noen tilfeller vil det kanskje være tvert imot.

Det blir nå også en reell erstatning. I og med at maksimumsbeløpet økes fra 200 000 kr til 20 G, vil vi få ekte menerstatningsutmålinger og ikke at man legger seg på et lavere beløp enn det som er vanlig i den ordinære erstatningsretten.

Dessuten går komiteen inn for at oppreisningsbeløpene skal høynes. Det har komiteen i tidligere innstillinger bedt domstolene om å gjøre uten at vi har sett noen særlig endring. Nå ønsker vi å gå foran ved at voldsoffererstatningen kan legges på et høyere nivå, og så får vi se om ikke domstolene kommer etter.

Med denne loven går vi lenger enn det Den europeiske konvensjon om erstatning til voldsofre gjør, fordi vi også innlemmer erstatning for uaktsomme voldshandlinger. Vi går også lenger enn våre naboland, fordi man kan få erstatning også når gjerningsmannen ikke er dømt, altså hvis han er frikjent, saken er henlagt eller gjerningsmannen er ukjent. Men da må det være en klar sannsynlighetsovervekt for at voldshandlingen har funnet sted, slik som domstolene krever. Justiskomiteen forstår det slik at det ikke vil stride mot uskyldspresumsjonen i de europeiske menneskerettighetene, fordi det ikke er en strafferettslig skyldskonstatning, men vi slår bare fast at her har det vært en voldshandling som gir rett til erstatning.

Det har vært en noe variabel praksis hos fylkesmenne for hvordan denne klare sannsynlighetsovervekten skal praktiseres. Jeg vil bare understreke at det ikke skal være vanskeligere å få erstatning etter denne ordningen enn det det er å få erstatning i domstolene når det samme kravet legges til grunn.

På ett punkt har komiteen vært litt i tvil, og det er om skadevolder skal være part etter forvaltningslovens regler. Det endrer vi nå ved at han ikke lenger skal være part. Det innebærer at skadevolder ikke lenger får rett og mulighet til å uttale seg i saken. Det kan være en ulempe i forhold til resultatet. Men samtidig kan det at skadevolder er part, være en belastning for offeret, og det kan også være negativt i forhold til uskyldspresumsjonen i internasjonal rett. Derfor har vi havnet på at han ikke skal være part.

Så til alle ballene som er kastet opp: Stortinget bad i fjor vår om en gjennomgang av dem, nettopp for å få en samlet oversikt. Og når det gjelder lovendringer, er det mye som er gjort. Men det vi ser, er en treghet, særlig i domstolssystemet, til å fange opp de nye mulighetene som lovgiverne gir dem, og en treghet i forhold til den samme holdningsendringen til å sette voldsofferet i fokus i slike rettssaker.

Når det gjelder seksualisert vold, vedtok vi en rekke endringer i fjor høst for å styrke barns og kvinners vern mot overgrep. Justiskomiteen har mange ganger, senest nå i forrige sak, understreket at straffenivået er for lavt og at strafferammene nå brukes mer i slike saker. Det gjør vi også denne gangen.

Mye er også gjort når det gjelder å beskytte fornærmede og å beskytte vitner. Vi har siden forrige samleproposisjon utvidet mulighetene til å utvise siktede og andre fra rettssalen av hensyn til fornærmede. Det viser seg at dette ikke er mye brukt, og blir kanskje vurdert for sjelden av domstolen. Vi foreslår nå også endringer i forhold til anonyme vitner, og komiteen ber om at det settes i verk raskt.

Besøksforbudet ble mye omtalt i forrige sak. Jeg vil bare legge til at det ser ut til at det er noen politidistrikter som rett og slett glemmer å bruke den muligheten som ligger der.

Mottakene for voldtatte og mottakene for barn som har vært gjennom forferdelige opplevelser, er helt annerledes i dag i de aller fleste politidistriktene enn de var for noen år siden. Det å bli henvist til undersøkelse raskt, det å få skikkelig informasjon om hjelpeapparatet, det å bli henvist til hjelpeapparatet er noe helt annet i dag enn hva det var for få år siden. Politiet har en spesialkompetanse på det området som få hadde for få år siden. Det som var fremmedord før, har blitt regelen nå, og det er godt å se.

Dommeravhør av barn er også på et helt annet spor, med mye større innslag av kompetente folk som foretar avhørene. Det er bra, og det må gjøres gjeldende over hele landet.

Når det gjelder etterforskningen i sedelighetssaker, er de undersøkelsene som er gjennomført, og oppfølgingen av dem, veldig bra. Justiskomiteen ber om at man også vurderer om det bør bygges regionale kompetanseenheter som kan gi hjelp i sedelighetssaker og barnesaker, fordi det viser seg at Kripos ikke har kapasitet.

Noen politidistrikt ligger foran andre på noen punkter, f.eks. har Bergen og Oslo laget tiltaksplaner mot familievold. Det er virkelig til etterfølgelse for andre politidistrikter.

For en kvinne er det statistisk sett flere ganger farligere å oppholde seg i hjemmet enn det er å gå i en mørk gate nattetid. Derfor er det på tide med mye større vekt på kvinneperspektivet når det gjelder bekjempelse mot vold, både i politidistriktene og i kompetansesentret for voldsoffearbeid som ble opprettet etter forrige store runde om voldsofre.

Vi må også fortsette arbeidet i forhold til kvinner fra andre kulturer. Det har vært mye oppmerksomhet i det siste, også fra medias side, når det gjelder tvangsekteskap og når det gjelder kjønnslemlestelse. Vi vet at det ikke finnes noen lettvinde svar, men vi må gå inn i en dialog og se på både lovverket og holdningene. Det er bra at arbeidet her er så godt i gang.

Når det gjelder det internasjonale arbeidet, ber justiskomiteen om en internasjonal konvensjonsbeskyttelse av voldsofres rettigheter, og at det gjøres på den måten som er hensiktsmessig og mulig.

Når det er så mange baller i luften på dette området, er det også veldig bra at man har en sjonglør som klarer å holde styr på dem gjennom et kvinnevoldutvalg.

Og helt til slutt: Voldsofferfond var noe vi bad om for noen år siden da bildet så helt annerledes ut. Det skulle gi direkte økonomisk støtte til voldsofre, og det skulle gi støtte for å få i gang tiltak. Men denne proposisjonen viser at begrunnelsen for voldsofferfondet faktisk er overopplyst med det som ligger der i dag. Når vi da i dag i tillegg ser at bidrag fra voldsmenn ikke engang vil dekke administrasjonsutgiftene til fondet, ja da har en god idé bare blitt en symbolsk flopp som skaper byråkratisk arbeid, og det er det bare Fremskrittspartiet i komiteen som går inn for i denne runden.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Ikke så rent sjelden blir det framholdt fra ulike hold at lover og regler mer tar sikte på å beskytte og hjelpe voldspersonen enn å ivareta rettighetene til det uskyldige offer for voldshandlingen. Gjennom den voldsoffererstatningsloven vi vedtar i Odelstinget i dag, styrker vi voldsofferets stilling gjennom konkrete tiltak. Et viktig poeng i den sammenheng er at ordningen med erstatning fra staten blir gjort om fra billighetsordning til rettighetsordning.

Angrep på mennesker er etter Kristelig Folkepartis mening den kategori forbrytelser som er aller mest alvorlig. Voldshandlinger av ulike slag står i en særstilling, og de betyr at de viktigste rettsgodene vi har, blir krenket på det groveste. Eget liv og helse er ukrenkelige områder som skal skjermes og respekteres. Derfor er det så viktig for Kristelig Folkeparti å understreke verdiforankringen. I altfor stor grad registrerer vi at respekten for hvert menneskes egenverdi og frihet stadig blir mindre. Mennesker blir betraktet som formål for andres behov, eller vi «tingliggjøres» som en forbruksvare. Det er derfor viktig å markere at mennesket etter sin bestemmelse er hellig og ukrenkelig. Ved siden av enkeltpersoners ansvar for sin neste er det en samfunnsoppgave å hindre utøvelse av voldskriminalitet.

Men det er også viktig å plassere ansvaret der det hører hjemme, når voldshandling er begått. Den enkelte voldsutøver må stå til rette og ta straffen for å ha begått en stygg og straffbar handling. Og i den grad det er mulig, må det uskyldige offer få den erstatning og oppreisning som gir offeret livskvaliteten tilbake. Dette er også voldsmannens ansvar, som vedkommende ikke på noen måte må slippe lettvinde unna.

Imidlertid vet vi også at mange skadevoldere ikke har midler til å betale erstatning, eller vedkommende er ukjent. I slike tilfeller er det helt klart en statlig oppgave å sørge for at offeret ikke ytterligere blir den tapende part. Gjennom trygdeytelser og voldserstatning skal staten sørge for at den som har lidt skade, får gjenopprettet en rimelig god livskvalitet. Det er i denne sammenheng vi understreker at erstatningen er en rettighet for den skadelidte.

Et viktig spørsmål blir hvilke kriterier som må oppfylles for å ha krav på erstatning. Hvor skal grensen trekkes mellom dem som får erstatning, og dem som faller utenfor? Kristelig Folkeparti er enig med de øvrige partier i komiteen om at det fortsatt skal være et hovedkriterium for å få voldsoffererstatning at vedkommende har vært utsatt for «forsettlig legemskrenking eller annen straffbar handling som har preg av vold eller tvang». Men også uaktsomme straffbare voldshandlinger med personskade gir grunnlag for erstatning. I tillegg omfatter denne ordningen utuktig omgang og handlinger med mindreårige.

Kristelig Folkeparti er oppmerksom på problematikken omkring erstatning som ytes der ingen er straffedømt for voldshandlingen. Strider dette mot uskyldspresumpsjonen i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen? Er vi i motsetningsforhold til FN's konvensjon om politiske og sosiale rettigheter i de tilfeller der gjerningsmannen er kjent, men frifunnet, eller at saken mot ham er

(Marthinsen)

henlagt? Vi mener at vi er på den sikre siden, ettersom et vedtak om voldsoffererstatning ikke innebærer noen strafferettslig skyldkonstatering, men utelukkende en vurdering av om en søker er berettiget til erstatning fra staten etter en voldshandling.

Men spørsmålet om erstatningskrav i straffesaker der skadevolder er frifunnet eller saken henlagt, er omstridt. Dersom utredningsarbeidet som er iverksatt, resulterer i saklige endringer med konsekvenser for erstatningskravet, må praksisen for beviskravet i voldsoffererstatning vurderes i lys av det.

Kristelig Folkeparti støtter også at vi fortsetter å ha samme krav til sannsynlighet for å få voldsoffererstatning som ved vurderingen av om en straffbar handling har funnet sted, nemlig en klar sannsynlighetsovervekt.

Vi støtter forslaget om at den øvre beløpsgrensen for erstatninger økes fra dagens nivå til 20 G. Men prinsipielt bør alle skadelidte som oppfyller vilkårene, være sikret full dekning for sitt tap. Derfor er det viktig å følge med på om taket har noen konkret innflytelse som medfører redusert dekning. I så fall bør vi vurdere å fjerne den øvre grensen for erstatningsbeløp.

Også for varige men som følge av volden støtter vi at skadelidte har krav på full erstatning.

For øvrig henviser jeg til innstillingen.

Jan Simonsen (Frp): For fem år siden vedtok Stortinget å be Regjeringen om å utrede etablering og finansiering av et voldsofferfond med sikte på å fremme forslag om en slik ordning. Etter hele fem år kommer det altså et forslag på bordet fra Regjeringen om at en slik ordning ikke bør etableres. Det har tydeligvis vært vanskelig å sette grenser for hvem som skal betale inn til fondet. Dersom man begrenser betalingen til de personer som har utøvd vold, vil det komme for lite penger inn, og dersom man sier at alle skal betale – også i forbindelse med forenklete forhold, eksempelvis trafikkforseelser – vil det bli urimelig.

Etter min vurdering er det merkelig at et departement med så mange ansatte, gjennom så mange år og med så mye tid til å tenke, ikke har klart å finne en eller annen form for en mer naturlig grensesetting. En løsning kunne eksempelvis vært å si at alle som blir dømt til fengselsstraff, betinget eller ubetinget, skal betale inn til fondet. Det var tankegangen da dette forslaget første gang kom opp – ikke at det bare var folk som begikk vold, som skulle betale, men kriminelle i sin alminnelighet. Og har man begått en så alvorlig kriminell handling – uansett hva man har gjort – at man faktisk blir dømt til fengselsstraff, enten betinget eller ubetinget, så vil det ikke være urimelig – og det ville være pedagogisk korrekt – at man får en liten ekstra tilleggsstraff i form av en tusenlapp eller noe slikt, som går til å hjelpe folk som har vært utsatt for kriminalitet, selv om det ikke er den samme typen kriminalitet som vedkommende selv har utøvd. Så det er og har vært muligheter til å gjennomføre Stortingets vedtak. Jeg beklager at det ikke ble gjort, og Fremskrittspartiet har et forslag om at vedtaket i Stor-

tinget fra februar 1996 må følges opp. Jeg tar herved opp dette forslaget.

Under tvil har Fremskrittspartiet akseptert begrepet «klar sannsynlighetsovervekt» for å kunne gi støtte til voldsofre. Jeg er glad for de presiseringene saksordføreren gav, for det har faktisk vist seg i praksis vanskelig å få erstatning når det har vært ukjent gjerningsmann. Og jeg har tidligere i innlegg i stortingssalen vist til hårreisende avgjørelser foretatt av Voldsoffererstatningsutvalget, hvor folk er blitt nektet erstatning i slike tilfeller.

Utgangspunktet vårt må jo være at i de aller fleste tilfellene hvor en person er sterkt skadet og selv hevder å ha vært utsatt for vold, vil det ha vært tilfellet. Hvis det er utgangspunktet for dem som skal treffe avgjørelsen, så er det akseptabelt med et begrep som «klar sannsynlighetsovervekt». Men hvis utgangspunktet er at alle som kommer med en skade til et sykehus og påstår at det har vært utøvd vold mot dem, er kjeltringer som prøver å lure staten for penger, blir selvfølgelig dette begrepet veldig uheldig. Så mitt utgangspunkt for å støtte uttrykket «klar sannsynlighetsovervekt» er at utgangspunktet for dem som skal treffe avgjørelsene, er positivt.

Odd Einar Dørum har på vegne av Venstre satt fram et forslag om å evaluere ordningen med voldsoffererstatning etter fire år for å sikre et best mulig grunnlag for at erstatningsordningen yter voldsofrene rettferdighet. Det er et godt og fornuftig forslag, som Fremskrittspartiet vil stemme for.

Presidenten: Jan Simonsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Anders C. Sjaastad (H): Det er positivt at voldsoffererstatningsordningen nå gjøres klarere og bedre, og at den lovfestes. Det vil bidra til en ytterligere styrking av voldsofferets stilling. Det er videre positivt at statens ansvar for erstatning til voldsofre skal være subsidiært i forhold til skadevolders ansvar og andre ordinære erstatnings- og trygdeordninger. Videre støtter Høyre at det skal påberopes regresskrav der det er grunnlag for det.

Det er videre et fremskritt at ordningen nå går over fra å være en rimelighetsordning til å bli en lovfestet rettighet. Den som har fått en personskade etter en straffbar voldshandling, får et rettskrav på erstatning fra staten. Det vil styrke voldsofferets stilling og også gi et signal om hvor viktig lovgiver mener det er at voldsofferet i størst mulig grad skal komme skadesløs ut etter voldshandlingen.

Høyre vil også understreke det som står i innstillingen om at en lovfestet rett ikke må føre til at vilkårene for å få erstatning tolkes strengere enn tidligere, slik at adgangen til å få erstatning blir snevrere. Gjennom lovfestingen er det ment å videreføre dagens praksis, men som en rettighet.

Høyre mener, i likhet med den øvrige komite, at nivået for voldsoffererstatning skal følge nivået på ordinære erstatninger og følge alminnelig erstatningsrettslige prinsipper for utmåling. Det er videre i denne sammenheng positivt at den øvre beløpsgrense økes fra 200 000 kr til

20 G På denne måten kan de aller fleste få erstatninger som dekker tapet fullt ut.

Derimot er selve begrunnelsen for det øvre tak etter vår oppfatning litt mer tvilsom. Jeg har i og for seg forståelse for at man ønsker forutsigbarhet om statens utgifter og for så vidt også ønsker en forenklet saksbehandling ved de store sakene. Men prinsippet om full kompensasjon er tross alt viktigere. Det som har vært et problem når det gjelder erstatninger i Norge, ikke bare i denne sammenheng, men også mer generelt, er at de har ligget usedvanlig lavt. Og samtidig som vi i denne sal har atskillig sans for billighetsordningen, bør vanlige erstatningsordninger stå i forhold til de tap og de skader som påføres. Og uten at vi ønsker å komme opp i amerikanske forhold når det gjelder størrelsen på erstatninger, bør man allikevel se på erstatningsbeløp i forhold til hva som er reell erstatning.

Tor Nymo (Sp): Stortinget bad i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:22 for 1999-2000 Regjeringen foreta en samlet gjennomgang av tiltak som kan styrke voldsofres situasjon, og legge fram forslag om konkrete tiltak. Departementet skal ha ros for de forslag som er fremmet i Ot.prp. nr. 4.

I vårt rettsamfunn er det i utgangspunktet skadevolderen som skal gjøre opp for seg overfor skadelidte. Likevel har ofre for voldsforbrytelser vært i en særstilling siden forskriften om voldsoffererstatning ble vedtatt i 1976.

Komiteen støtter imidlertid i innstillingen forslaget om at ordningen må gjøres klarere og bedre, og at den må lovfestes. Det vil bidra til en ytterligere styrking av voldsofrenes stilling.

Mennesker som har vært utsatt for voldshandlinger, står i en annen stilling enn andre skadelidte. Det å bli utsatt for angrep på eget liv og egen helse er brudd på de mest grunnleggende rettsgodene vi har. Derfor er det en viktig samfunnsoppgave å forhindre voldskriminalitet. I tillegg bør det være et samfunnsansvar å sørge for at den skadelidte i størst mulig grad får oppreisning og ikke liden økonomiske tap som følge av voldshandlingen.

Ideelt sett burde slik erstatning og oppreisning være sikret gjennom erstatning fra skadevolderen og de ordinære trygdeytelsene vi har. Det viser seg imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig. For det første dekker ikke trygdeordningene alle utgifter. For det andre er det ofte vanskelig å få erstatning fra skadevolder. Det kan være fordi han har lite midler, eller fordi han er ukjent. Da er det riktig å ha en ordning hvor staten sørger for at skadelidte får en rimelig erstatning. Komiteen har sluttet seg til at statens ansvar for erstatning til voldsofferet skal være subsidiær i forhold til skadevolders ansvar og andre ordinære erstatnings- og trygdeordninger.

I Senterpartiet er vi tilfredse med at en samlet komite støtter at ordningen går fra å være en erstatning som skal gis når det finnes rimelig, til å bli en lovfestet rettighet.

Den som har fått en personskade etter en straffbar voldshandling, får et rettskrav på erstatning fra staten. Dette vil styrke voldsofres stilling, og gir også et signal

om hvor viktig lovgiver mener det er at voldsofre i størst mulig grad skal komme skadesløse ut etter voldshandlingen.

I Senterpartiet er vi tilfredse med at komiteen slår fast at nivået for voldsoffererstatning skal følge nivået på ordinære erstatninger, og følge alminnelige erstatningsrettslige prinsipper for utmåling. Det er også svært positivt at den øvre beløpsgrensen økes fra 200 000 kr til 20 G På den måten kan også de aller fleste av dem som har vært utsatt for omfattende skader, få sitt tap dekket fullt ut.

Positivt er det også at en enstemmig komite sier at når det gjelder dekning av sakskostnader, så skal voldsofre ikke hindres i å oppnå sine rettskrav fordi de ikke har økonomisk mulighet til å skaffe seg nødvendig rettshjelp.

I Innst. S. nr. 113 for 1999-2000 bad justiskomiteen Regjeringen vurdere

«om det kan være hensiktsmessig å arbeide for et tillegg i Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen som styrker vernet om voldsofre».

Departementet har vurdert dette i proposisjonen, og gir uttrykk for tvil om det fra norsk side bør igangsettes et arbeid for å få dette til. Departementet har heller ikke foreslått andre tilnæringer til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon som styrker vernet om voldsofre.

Dette er en altfor tafatt og defensiv holdning. Derfor er det svært gledelig at alle partier, unntatt Fremskrittspartiet, nå gir uttrykk for at voldsofre må få et like praktisk og håndhevbart menneskerettslig vern som gjerningsmannen har i dag.

Positivt er det også at komiteen sier at vern mot overgrep må formuleres som en positiv plikt for stater. Det vil ha en forebyggende effekt mot vold og overgrep dersom Norge får gjennomslag for en slik overordnet politisk prioritering.

Odd Einar Dørum (V): På vegne av Venstre er jeg svært glad for bredden og tyngden som ligger i innstillingen. Det ligger klart forankret slik som komiteen har uttrykt det, men det er også helt klart i forlengelsen av det som bl.a. jeg selv i en rolle i en tidligere regjering var aktivt opptatt av. Det trykk som ligger i denne innstillingen, er svært positivt.

For min del vil jeg knytte kommentarer til bare noen få av punktene:

Når det gjelder erstatningsordningen, er det selvfølgelig svært positivt at den blir lovfestet, og at det kommer klare spilleregler for denne. Jeg finner imidlertid grunn til å fremme et forslag, som er omdelt, og som jeg vil referere. Jeg antar det senere vil bli behandlet på behørig vis i Stortinget. Forslaget lyder slik:

«Stortinget ber Regjeringen evaluere ordningen med voldsoffererstatning etter fire år, for å sikre et best mulig grunnlag for at erstatningsordningen yter voldsofre rettferdighet.»

Jeg fremmer det fordi jeg generelt i en årrekke har ment – og jeg ble i grunnen ikke avsvakket i det i en rolle jeg hadde for en tid tilbake – at vi i Norge for sent undersøker effekten av de lover som vi er med på å vedta.

Stortinget har nå i noen viktige sammenhenger vedtatt at vi skal evaluere. Stortinget har gjort det i forbindelse med bestemmelsen om ekstraordinære etterforskningsmetoder, Stortinget har gjort det i forbindelse med den såkalte tut og kjøregelene knyttet til Schengen-bestemmelsene i politiloven, Stortinget har også gjort det, så vidt jeg husker, i forbindelse med bestemmelsen om anonyme vitner, en sak som den nåværende regjering fremmet, og Stortinget har også gjort det i forbindelse med loven om midlertidig mulighet til å foreta ransaking etter våpen. Jeg er overbevist om at det er svært viktig å se hvordan ofrene i praksis ivaretas, fordi jeg tror at jo bedre vi blir til å sikre ofrene rettferdighet som ofre, jo mer slipper vi unna det kappløpet som ikke noen av oss til sjunde og sist ønsker, at vi får et stadig tøffere og tøffere krav om å skjerpe straffenivået. Jeg tror at den eneste måten å unngå det på, er at ofrene vises den oppmerksomhet som jeg føler er bredt uttrykt ikke bare i framlegget fra departementet, men også i denne innstillingen fra komiteen. Det at vi evaluerer, er en måte å si fra til menneskene der ute på om at vi gjør vårt beste, men at vi er beredt til å lære dersom vi ser at det er noe vi skal skjerpe oss på.

Det andre forholdet som jeg vil kommentere, er det som er sagt om folketrygdens ytelser. Det er selvfølgelig rett at det finnes en rekke forhold som folketrygden ikke dekker, og som må dekkes gjennom erstatning. Men det er ett forhold som er avgjørende, og det er at før man kommer til en erstatningssituasjon, kan et voldsoffer ha vært utsatt for en så sammensatt virkelighet etter å ha vært utsatt for vold, at man må gjøre noe spesielt. Og det konstaterer jeg at det er vilje til å gjøre når man ser på spørsmålet om spesielle regler for yrkesrettet attføring. Det finner jeg helt rett.

Men jeg vil be statsråden vurdere et annet forhold som jeg ikke synes er godt nok belyst, verken i innstillingen eller i framlegget til Stortinget, og det er når et voldsoffer har fått en så sammensatt medisinsk diagnose at vedkommende ut fra sin medisinske situasjonen faktisk faller mellom ulike stoler.

Jeg tillater meg å dra en parallell. Vi vet at kvinner som lider av den sykdommen som heter fibromyalgi, i mange år slet med å bli akseptert av helsevesenet, inntil en klok lege fant ut at dette var noe eksakt. Da fikk man plutselig plass i systemet. Mange som har vært utsatt for vold, sliter ofte med så sammensatte virkninger av dette at de ikke får den medisinske hjelpen de skal ha, på det rette tidspunkt. Dette er et annet forhold enn det som her positivt er tatt opp, og som er knyttet til spørsmålet om yrkesmessig attføring og spesielle regler for dette.

Så vil jeg selvfølgelig berøre punktet om et fond. Jeg er uten videre enig i at vi ikke kan ha et fond i den form som er avvist av et bredt flertall i komiteen, nemlig et fond som forutsetter at vi skal legge en avgift på absolutt alle som møter ved norske domstoler. Det ville være en krenkelse av den alminnelige rettsbevissthet.

Jeg konstaterer at komiteen nå har funnet ut at hvis man gjør det veldig strengt og snevert, ender man opp med et lite beløp. På vegne av Venstre vil jeg for min

egen del forbeholde meg retten til å komme tilbake til et fond som skal være lite, som skal være knyttet til voldskriminalitet, og som eventuelt – hvis det er lite, men noe større enn det som man har drøftet i komiteen – kan brukes for å sikre frivillige organisasjoner som støtter opp under voldsofre og forskning knyttet til dette. Jeg har ikke nå noe grunnlag for å forfølge det, men forbeholder meg retten til å komme tilbake til det.

Når det gjelder de andre forhold som er tatt opp her, vil jeg bare understreke viktigheten av å få forgang i det arbeidet som skjer med hensyn til å ha en voldsalarm som man kan ta med seg også utenfor hjemmet, og arbeidet med det som statsråden tidligere har svart meg positivt på, nemlig at man skal få resultatet fra en arbeidsgruppe pr. 31. mars som har behandlet spørsmålet om muligheten til å endre personnummer, som jeg oppfatter som svært viktig både for voldsofferet og mange andre som utsettes for trusler og trakasseringer i rettsapparatet.

Jeg har tatt opp forslaget, men gjør det for ordens skyld også til slutt.

Presidenten: Odd Einar Dørum har tatt opp det forslaget han selv refererte.

Statsråd Hanne Harlem: Mennesker som har vært utsatt for voldshandlinger, står etter mitt syn i en særstilling i forhold til de fleste andre skadelidte. Voldsforbrytelsene representerer en direkte trussel mot folks liv og helse og innebærer en krenkelse av de mest fundamentale rettsgodene i vårt samfunn. Bekjempelse av voldskriminalitet må derfor være en helt sentral oppgave for politiske myndigheter. Der samfunnet i det enkelte tilfellet ikke lykkes i å forhindre slike handlinger, bør fellesskapet dekke det tap som personskaden fører med seg, der dekning for tapet ikke kan oppnås på annen måte. Jeg er derfor glad for at justiskomiteen i sin innstilling er enig i at den statlige voldsoffererstatningsordningen videreføres, og at den nå gjøres klarere og bedre gjennom en lovfesting.

Jeg er videre glad for at komiteen er enig i at ordningen omgjøres fra en rimelighetsordning til en rettighetsordning i lovs form, som knyttes tett opp til de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven kapittel 3. Det vil bl.a. innebære at det skal ytes full menerstatning etter voldsoffererstatningsordningen og ikke 1/3 av det som følger av skadeserstatningslovens regler, slik praksis er i dag.

Regjeringen har foreslått å øke maksimalbeløpet etter voldsoffererstatningsordningen fra 200 000 kr til 1 mill. kr pr. skadetilfelle. Justiskomiteen har i stedet foreslått at den øvre grensen fastsettes til 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Det synes fornuftig, og jeg tar komiteens forslag til etterretning.

Etter dagens praksis er beviskravet klar sannsynlighetsovervekt for at søker har vært utsatt for en voldshandling. Dette er det samme kravet som domstolene stiller ved avgjørelsen i spørsmål om erstatning fra skadepolderen til skadelidte i slike tilfeller, og der den statlige voldsoffererstatningen kommer inn istedenfor i tilfellet

skadevolder ikke kan betale. Det vises i den forbindelse også til NOU 2000:33, Erstatning til ofrene hvor tiltalte frifinnes for straff. Regjeringen har foreslått at dette beviskravet, altså klar sannsynlighetsovervekt, inntas i loven, og komiteen har vært enig i det. Komiteen understreker imidlertid at dersom det kommer endringer som følge av den nylig fremlagte NOU, må praksis for beviskravet i voldsoffererstatningssaker vurderes i lys av det. Jeg deler komiteens syn og vil bidra til at denne sammenheng ikke tapes av syne.

I tillegg har jeg lyst til å understreke at jeg tror det er et annet element som er viktig nettopp for å klare å oppfylle kravet om klar sannsynlighetsovervekt i de tilfellene der det har skjedd en voldshandling. Det er at vi må være gode når det gjelder informasjon og rådgivning til voldsofre, for jeg ser ikke bort fra at når det i en del av de tilfellene i ettertid blir spørsmål om noe har skjedd eller ikke, er det fordi dokumentasjonen ikke har blitt ivaretatt i det øyeblikket voldsofferet møter f.eks. på legevakt eller andre steder. Voldsofferet kan først lenge etterpå bli klar over muligheten for å søke voldsoffererstatning, slik at de på det tidspunktet ikke lenger har den samme dokumentasjonen som de kunne hatt hvis vi hadde vært bedre når det gjaldt informasjon og rådgivning til voldsofferet umiddelbart etter at voldshandlingen hadde skjedd.

Jeg har merket meg at komiteen legger vekt på at voldsofrene må sikres tilstrekkelig fri rettshjelp til å ivareta sine interesser, også ved søknad om voldsoffererstatning. Det er naturlig at departementet følger dette opp i forbindelse med oppfølgingen av stortingsmeldingen om fri rettshjelp. Jeg vil i tillegg gjennomgå de gjeldende retningslinjer allerede i forkant av at eventuelt nye regler er på plass.

I proposisjonen er det nevnt en rekke tiltak av nyere dato for voldsofre. Det gjelder f.eks. endringene i straffeloven som styrker kvinner og barns vern mot seksuelle overgrep, nye regler om varetektsfengsling ved brudd på besøksforbud, mv. Jeg har bitt meg merke i at komiteen ber om at endringene for å beskytte vitner blir satt i verk snarest mulig. Jeg er helt enig med komiteen i at det er ønskelig, og jeg skal gjøre mitt til for at vi kan få dem satt i verk så snart som mulig.

Jeg legger til at i tillegg til å finne nye tiltak er det særdeles viktig med samordning, oppfølging av og ikke minst informasjon om de tiltak som allerede eksisterer. Jeg er også glad for at komiteen stiller seg så positiv til departementets prøveprosjekt med megling i voldssaker. Jeg tror at prosjektet megling i voldssaker er et viktig skritt i en litt annen retning enn det vi normalt har snakket om når det gjelder voldsofre, og at prosjektet kan bidra til å lette voldsofferets situasjon og legge til rette for at voldsofferet i større grad kan legge vanskelige opplevelser bak seg. Jeg er i utgangspunktet av den oppfatning at det skal litt til før man utvider et prøveprosjekt før prøveprosjektperioden er ferdig. Ser vi imidlertid klare positive resultater av forsøkene tidlig, vil jeg vurdere om prosjektet bør utvides.

Det siste jeg har lyst til å berøre, er tiltakene mot familievold. Jeg er helt enig i komiteens ønske om at Politi-

direktoratet følger opp de prosjektene som er satt i gang, og at det stimuleres til lignende prosjekter i flere politidistrikt. Men jeg legger til at fokus på familievold bør være viktig i alle kommuner og i alle politidistrikt.

Til sist vil jeg nevne dette med yrkesrettet attføring. Regjeringen vil i løpet av våren foreta en nærmere vurdering av hva som er mest hensiktsmessig: å gi særlig beregningsregler for voldsofre, kompensere utgiftene gjennom ordningen for voldsoffererstatning, eller innarbeide dette i de generelle støtteordningene som finnes for yrkesrettet attføring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 282)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal votere i sakene nr. 1-3.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak:

A

l o v

om endringer i inkassoloven

I

I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven) gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

§ 2 Definisjoner

Med inkassovirksomhet menes ervervsmessig eller stadig inndrivning av forfalte pengekrav for andre. *I tillegg omfattes oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse.*

Med inkassator menes *et foretak som har bevilling til å drive inkassovirksomhet.*

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Vilkår for å drive inkassovirksomhet*

Inkassovirksomhet kan bare drives av foretak som er registrert i foretaksregisteret og har bevilling hvis ikke annet følger av tredje eller fjerde ledd.

Inkassobevillingen skal avgrenses til enten å gjelde inndrivning av forfalte pengekrav for andre eller oppkjøp og egen inndrivning av forfalte pengekrav. Selskap med begrenset ansvar som har bevilling til ervervsmessig eller stadig å inndrive forfalte pengekrav for andre, skal være suffisient, det vil si at verdien av foretakets eiendeler må overstige foretakets samlede forpliktelser. Det samme gjelder når slik virksomhet drives av et ansvarlig selskap der en eller flere av deltakerne er et selskap med begrenset ansvar, eller av et kommandittselskap der en eller flere av komplementarene er et selskap med begrenset ansvar.

Inkassovirksomhet som gjelder ervervsmessig og stadig inndrivning av forfalte pengekrav for andre kan også drives i medhold av norsk advokatbevilling.

Inkassovirksomhet som gjelder oppkjøp og inndrivning av forfalte fordringer kan drives uten bevilling av institusjoner som har rett til å drive finansieringsvirksomhet etter lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven).

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Vilkår for inkassobevilling*

Inkassobevilling til stadig og ervervsmessig å inndrive forfalte pengekrav for andre kan etter søknad gis til et foretak når:

- a) *den som faktisk leder inkassovirksomheten har inkassobevilling etter annet ledd*
- b) *inkassovirksomheten drives fra fast forretningssted i Norge og*
- c) *foretaket har stilt sikkerhet som nevnt i § 23.*

Inkassobevilling etter første ledd bokstav a gis etter søknad til personer som anses skikket til å være faktisk leder for foretak som stadig og ervervsmessig inndriver forfalte pengekrav for andre og dessuten

- a) *godtgjør å ha minst tre års praktisk erfaring med inndrivning av pengekrav i løpet av de siste 10 år og*
- b) *fremlegger politiattest og for øvrig godtgjør å ha hederlig vandel.*

Foretaket skal opplyse til Kredittilsynet om skifte av leder.

Bevilling til å drive oppkjøp og inndrivning av forfalte pengekrav for egen regning kan bare gis foretak som drives fra et fast forretningssted i Norge, og som faktisk ledes av en person som kan fremlegge politiattest, og for øvrig godtgjør å ha hederlig vandel. Foretaket skal opplyse til Kredittilsynet om skifte av leder.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter om vilkårene for tildeling av inkassobevilling.

§ 6 første ledd første punktum skal lyde:

Innehaver av inkassobevilling skal påse at vilkårene i § 5 er oppfylt når det utøves inkassovirksomhet i medhold av bevilling.

§ 7 første punktum skal lyde:

Kongen kan bestemme at §§ 4 og 5 helt eller delvis skal gjelde for fordringshavere som stadig driver inn egne pengekrav av en angitt type.

§ 23 første ledd første punktum skal lyde:

En inkassator som driver inkassovirksomhet i form av ervervsmessig og stadig inndrivning av forfalte pengekrav for andre, skal stille sikkerhet.

§ 26 første ledd bokstav a skal lyde:

- a) §§ 4, 5, 6, 22, forskrifter i medhold av §§ 6 eller 20, pålegg i medhold av § 24 tredje ledd eller forbud i medhold av § 24 fjerde ledd, eller

II

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan gi forskrifter med nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen vurdere forslag om krav til samtykke i finansavtaleloven når forbrukerlån overdras til en annen finansinstitusjon.

Presidenten: Komiteens innstilling til B blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i straffeloven og straffeprosessloven
(bruken av varetektsfengsling m.v.)

I

Straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 endres slik:

§ 59 skal lyde:

Det som er bestemt i § 58, gjelder også for den som før han ennå vet at han er mistenkt, så vidt mulig og i det vesentlige har forebygget eller gjenopprettet de skadelige følger av handlingen.

Har siktede avgitt en uforbeholden tilståelse, skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen. Retten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemte lavmål og til en mildere straffart.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 53 mot 14 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 13.53.24)

Videre var innstillet:

§ 342 skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler straffes den som

- a) *etter å ha vært utvist av riket, uten tillatelse igjen innfinner seg her,*
- b) *ved dom er forvist til eller fra bestemte deler av riket og som rettsstridig igjen oppholder seg på et sted der dette er forbudt for vedkommende, eller*
- c) *krenker forbud etter straffeprosessloven §§ 222 a eller 222 b.*

Fengsel inntil 2 år kan idømmes hvis han tidligere er straffet for en slik forseelse.

Medvirkning straffes på samme måte. Forsøk er straffbart.

II

Straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 endres slik:

§ 172 første punktum skal lyde:

Når noen mistenkes for

- a) *en forbrytelse som kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller forsøk på en slik forbrytelse, eller*
- b) *en forbrytelse mot straffeloven § 228 annet ledd annet straffalternativ jf. § 232, § 229 annet straffalternativ jf. § 232, eller § 229 tredje straffalternativ,*

kan han pågripes såfremt det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken, selv om vilkårene i § 171 ikke er oppfylt.

§ 184 annet ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Det skal også gå frem av kjennelsen at fengslingen ikke er et uforholdsmessig inngrep.

§ 186 annet ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Kjennelsen skal angi på hvilken måte etterforskningen vil bli skadelidende om ikke den fengslede blir underlagt forbud eller kontroll etter bestemmelsen her. Det skal også gå frem av kjennelsen at bruken av forbud eller kontroll ikke er et uforholdsmessig inngrep.

§ 187 første ledd første punktum skal lyde:

Er siktede i varetektsfengsel når det avses ubetinget dom på frihetsstraff eller kjennelse som forkaster en anke over en slik dom, kan han fortsatt holdes fengslet i inntil 4 uker etter avsigelse av dommen eller kjennelsen om ikke retten treffer annen bestemmelse.

§ 187 annet ledd annet og tredje punktum skal lyde:

Det samme gjelder når han får betinget dom eller bare blir ilagt straff av bot, samfunnstjeneste eller fengsel som er avsonet ved varetektsfengsel. Blir det på stedet avgitt erklæring om anke, eller om at det vil bli innstilt på anke,

kan den rett som har avsagt dommen, når særlige grunner taler for det, ved kjennelse bestemme at siktede kan holdes fengslet i et bestemt tidsrom.

§ 216 d første ledd første til tredje punktum skal lyde:

Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten. Påtalemyndighetens beslutning skal snarest mulig, og senest innen 24 timer etter at kontrollen ble påbegynt, forelegges retten for godkjennelse. Ender fristen på et tidspunkt utenom rettens ordinære kontortid, forlenges fristen til retten åpner igjen.

III

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

V o t e r i n g i s a k n r . 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Odd Einar Dørum på vegne av Venstre Forslaget fra Fremskrittspartiet lyder:

«Stortinget ber Regjeringen følge opp Stortingets vedtak fra 6. februar 1996 om å fremme forslag om et voldsofferfond.»

Forslaget fra Venstre lyder:

«Stortinget ber Regjeringen evaluere ordningen med voldsoffererstatning etter fire år, for å sikre et best mulig grunnlag for at erstatningsordningen yter volds-ofre rettferdighet.»

Begge forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven)

Kapittel 1. Lovens virkeområde og nærmere vilkår for erstatning

§ 1 Lovens saklige virkeområde

Den som har lidd personskade som følge av en forsettlig legemskrenking eller en annen straffbar handling som har preg av vold eller tvang, eller dennes etterlatte, har rett til voldsoffererstatning fra staten etter reglene i loven her. Voldsoffererstatning ytes selv om gjerningspersonen ikke kan straffes fordi vedkommende var utilregnelig som nevnt i straffeloven § 44 eller under 15 år, eller det foreligger overskridelse av nødverge som er straffri etter straffeloven § 48 fjerde ledd.

Voldsoffererstatning kan dessuten ytes ved personskade som har oppstått i forbindelse med hjelp til politiet eller andre med politimyndighet under arrestasjon, i forbindelse med avverging eller forsøk på avverging av en straffbar handling eller i forbindelse med lovlig pågripelse eller forsøk på dette.

Erstatning etter loven her ytes ikke for skader som går inn under lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarslova).

§ 2 Lovens geografiske virkeområde

Voldsoffererstatning ytes når den skadevoldende handling har funnet sted her i riket, om bord på norsk fartøy, boreplattform eller luftfartøy eller på innretning eller anlegg for utforskning eller utnyttning av undersjøiske naturforekomster på den norske del av kontinentalsokkelen.

Dersom den skadelidte eller vedkommendes etterlatte hadde bopel i riket på skadetidspunktet, kan det ytes voldsoffererstatning i andre tilfeller enn nevnt i første ledd når særlige grunner tilsier det.

§ 3 Nærmere vilkår for erstatning

Voldsoffererstatning tilkjennes etter søknad. Søknaden fremsettes for fylkesmannen på skjema fastsatt av departementet. Departementet kan fastsette nærmere regler om søknadens innhold.

Søknaden må være fremsatt for fylkesmannen før erstatningskravet mot skadevolderen er foreldet etter reglene i foreldelsesloven. Det er likevel tilstrekkelig at søknaden fremsettes før skadevolderens eventuelle straffansvar er foreldet etter reglene i straffeloven.

Erstatning ytes bare når den straffbare handlingen uten unødige opphold er anmeldt til politiet med begjæring om straff, og begjæringen ikke senere er trukket tilbake. Dessuten må søkeren ha krevd at erstatningskravet tas med i en eventuell straffesak mot skadevolderen. I særlige tilfeller kan erstatning ytes selv om vilkårene i leddet her ikke er oppfylt.

Voldsoffererstatning tilkjennes bare når det foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at skadelidte har vært utsatt for en handling som nevnt i § 1.

Kapittel 2. Utmåling av voldsoffererstatningen m.m.

§ 4 Erstatning for skade på person

Voldsoffererstatningen skal dekke lidt skade, tap i fremtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i fremtiden. Erstatning for tap i inntekt

og fremtidig erverv fastsettes særskilt og utmåles etter reglene i skadeserstatningsloven § 3-1 annet ledd.

Har skadelidte på skadetiden ikke fylt 16 år, utmåles erstatningen for tap i fremtidig erverv etter reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2a.

§ 5 Menerstatning

Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Erstatningen fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Det gis ikke menerstatning ved lavere uførhetsgrad enn 15 pst.

Har skadelidte på skadetiden ikke fylt 16 år, utmåles menerstatningen etter reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2a.

§ 6 Oppreisning

Uansett om det ytes menerstatning etter reglene i § 5, kan den skadelidte tilkjennes en slik engangssum som finnes rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art. Ved krenking eller mislig adferd som nevnt i straffeloven §§ 195, 196 og 200 tredje ledd skal det ved utmålingen av oppreisningen særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

§ 7 Erstatning til etterlatte

Voldsoffererstatning for tap av forsørger ved dødsfall tilkommer den eller de etterlatte som avdøde ved dødsfallet helt eller delvis forsørget. Erstatning kan etter forholdene tilkjennes selv om avdøde ikke ved dødsfallet forsørget den etterlatte, forutsatt at denne i nær fremtid kunne påregne forsørging. Erstatningen fastsettes under hensyn til forsørgingens omfang og den etterlattes mulighet for selv å bidra til sin forsørging.

Erstatning for dødsfall skal videre dekke vanlige utgifter til gravferden, og for så vidt det finnes rimelig, andre utgifter i anledning av dødsfallet.

Ved dødsfall kan det videre ytes oppreisning etter reglene i § 6 til avdødes ektefelle, samboer, barn eller foreldre.

§ 8 Erstatning for tingsskade

Sammen med erstatning for personskade yter staten erstatning for skade på vanlige klær, proteser og andre personlige bruksting som den skadelidte hadde på seg da skaden ble voldt.

§ 9 Fradrag i utmålingen

Ved utmålingen av voldsoffererstatningen gjøres det fullt fradrag for lønn under sykdom og liknende ytelser, trygdeytelser og ytelser fra pensjonsordning i arbeidsforhold eller yrke. Videre gjøres det fullt fradrag for for-

sikringsytelser og annen økonomisk støtte som skadelidte er berettiget til som følge av skaden.

§ 10 *Den skadelidtes medvirkning*

Om nedsettelse eller bortfall av voldsoffererstatning på grunn av skadelidtes medvirkning m.v. gjelder skadeserstatningsloven § 5-1 tilsvarende.

§ 11 *Voldsoffererstatningens øvre og nedre grense*

For hvert enkelt skadetilfelle ytes det ikke høyere voldsoffererstatning enn 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4.

Voldsoffererstatning ytes ikke når det tap som ville kunne kreves erstattet av staten, er mindre enn kr 1 000.

§ 12 *Overdragelse og rådighetsbegrensning m.m.*

Om overdragelse og overføring ved arv av krav på voldsoffererstatning og rådighetsbegrensninger over voldsoffererstatninger gjelder skadeserstatningsloven § 3-10 tilsvarende.

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 13 *Avgjørelsesmyndighet*

Søknader om voldsoffererstatning avgjøres av fylkesmannen i det fylket der søkeren har fast bopel. Dersom søkeren ikke har fast bopel her i riket, er det fylkesmannen i det fylket der handlingen fant sted som avgjør søknaden.

Erstatningsnemnda for voldsofre er klageinstans for fylkesmannens vedtak etter loven her. Nemnda har en leder og en varaleder og to medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnt av departementet for 4 år av gangen. Lederen og varalederen skal ha juridisk embetseksamen.

§ 14 *Saksbehandlingsregler*

Forvaltningsloven gjelder når ikke annet fremgår av loven her.

Skadevolderen anses ikke som part i saken om det skal ytes erstatning til søkeren.

Avgjørelsen av saken utsettes inntil en eventuell straffesak mot skadevolderen er endelig avgjort. Det samme gjelder dersom det er reist sivil sak med krav om erstatning fra skadevolderen. Unntak fra dette kan gjøres i særlige tilfelle.

Erstatningen utbetales når det er truffet vedtak om at erstatning skal ytes. Dersom søknaden foreløpig ikke kan avgjøres av grunner som ikke skyldes søkeren, kan det utbetales forskudd i den utstrekning det finnes rimelig.

§ 15 *Statens regresskrav*

Søkerens krav mot skadevolderen eller andre som svarer for skaden går over på staten i den utstrekning det utbetales erstatning etter loven her.

Statens krav etter første ledd kan helt eller delvis ettergis dersom utvist skyld, skadevolderens økonomi eller forholdene ellers tilsier det.

Den fylkesmannen som behandlet erstatningssøknaden, avgjør om det skal søkes regress og treffer i tilfelle vedtak om det.

§ 16 *Tilbakebetaling av voldsoffererstatning*

Utbetalt voldsoffererstatning eller forskudd på voldsoffererstatning kan kreves tilbake dersom søkeren har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av betydning for utbetalingen. Det samme gjelder dersom søkeren senere får dekket tapet på annen måte.

Den fylkesmannen som behandlet erstatningssøknaden, avgjør om det skal kreves tilbakebetaling og treffer i tilfelle vedtak om det.

§ 17 *Tvangsinndrivelse*

Vedtak om regress eller tilbakebetaling etter §§ 15 eller 16 er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når Statens Innkrevingsentral er pålagt å innkreve krav som nevnt i første ledd, kan den inndrive kravene ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingsentralen kan også inndrive kravene ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdsloven § 7-9 første ledd.

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 18 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

§ 19 *Overgangsregler*

Bestemmelsene i §§ 1, 2 og 3 annet ledd og kapittel 2 kommer ikke til anvendelse i tilfeller der det søkes om voldsoffererstatning på grunn av straffbare handlinger e.l. som har funnet sted før lovens ikrafttredelse.

For øvrig kommer loven til anvendelse i tilfeller der det etter lovens ikrafttredelse fremsettes søknad om voldsoffererstatning.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 4

Referat

1. (58) Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) (Ot.prp. nr. 38 (2000-2001))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (59) Lov om endring i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (spesielle kvoteordninger) (Ot.prp. nr. 39 (2000-2001))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
3. (60) Per Berntsen, Laksevåg, sender skriv datert 22. januar 2001 med begjæring om tiltale for riksstret mot stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl og odelstingspresident Jorunn Ringstad
Enst.: Henlegges.

Møtet hevet kl. 14.
